

ប-១- N. 1063 សៀវភៅសិក្សា
D- ២៤.៣៤

ទំនាក់

សិក្សាប្រឆាំងជំងឺបាត់ដោយ

Handwritten text in Khmer script, possibly a title or subtitle.

ព័ត៌មាន
"1955"

១៧៥៦

ARCHIVES NATIONALES
COTE
17/210

រក្សាសិទ្ធិ

19-10-58
1756

664

ប្រើ ១៥ ឆ្នាំ

- Kram no 106 N 5
- du 16-6-56.

ស្រុកស្រីសោភ័ណ្ឌ

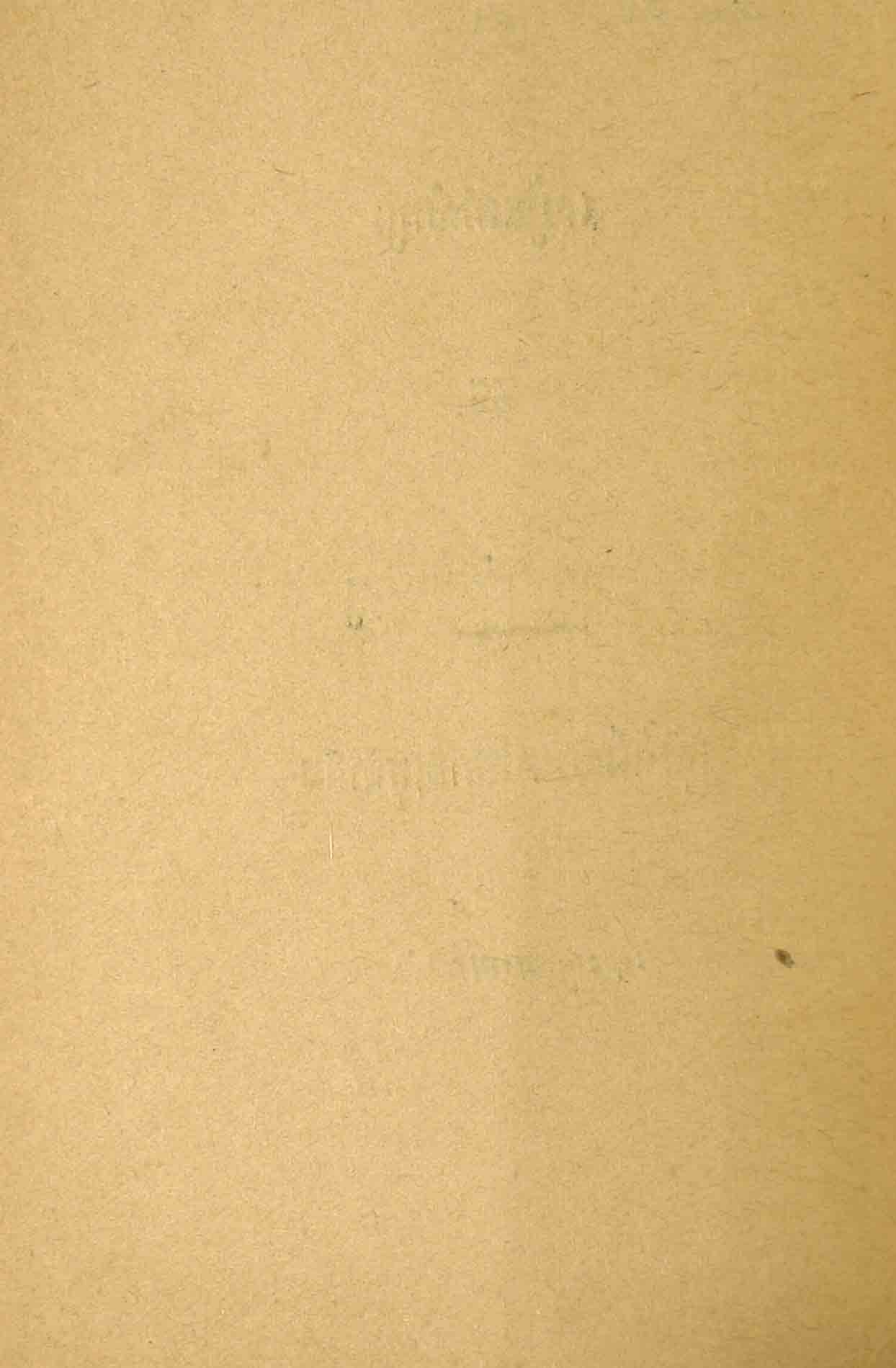
សៀវភៅសិក្សា

០៧
អតី

លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ

ស្រុកស្រីសោភ័ណ្ឌមានប្រជាជន

បោះផ្សាយលើកទី ១

កថាបិដក

ហេតុដើមដែលនាំឲ្យយើងខ្ញុំមានសតិសម្បជញ្ញា រៀប
 រៀងនូវឯកសារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនេះឡើង គឺដោយយើង
 ខ្ញុំយល់ថា រូបរបស់យើងខ្ញុំក៏មិនផ្ទុកអ្វីអំពីពលរដ្ឋឡើយ
 សុទ្ធតែមានទុក្ខមគតិ ចង់ឲ្យលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យពិតៗ បាន
 ស្ថាបនាឡើង ទុកជាមាតិកាសម្រាប់រដ្ឋកម្ពុជា ដើម្បីស្រាវ
 ស្រង់ជីវភាព មនុស្សជាតិឲ្យរស់នៅដោយសុចរិតយុត្តិធម៌
 នឹងសម្បណិសប្បាយ ដោយស្របតាមទុក្ខមគតិនៃពលរដ្ឋ។
 ហើយលទ្ធិនេះឡើងប្រើនមានជនដំណុកខ្លះ គេយោសនាបំប្លែង
 ឲ្យយើងវង្វេងកាន់ផង បានជាយើងខ្ញុំរៀបរៀងនូវឯកសារនេះ
 ឡើង សម្រាប់ជួយបំពេញថែមដល់មនោសញ្ចេតនានៃពលរដ្ឋ
 ឲ្យបានយល់មាតិកាប្រជាធិបតេយ្យពិតៗ។ តែយើងខ្ញុំសូមសង្ឃឹម
 ថា បើមានការខ្វះខាតដោយអត្ថន័យក្នុងផ្នែកនៃឯកសាររបស់
 យើងៗ មុខជានឹងបានទទួលនៅយោបល់ទិដ្ឋភាព អំពីសំណាក
 អស់លោកមិត្តភក្តិ អ្នកអានដោយសុខចិត្ត ដើម្បីកសាង

ឯកសារ (លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ) នេះ ឲ្យបានថែថែរក្សាបរិបូណ៌
ទាំងខាងតិកនិកនិងអត្ថន័យជានិច្ចនេះទៅទៀត ។

ភ្នំពេញថ្ងៃទី ៦ កក្កដា ១៩៥៦

ស្រីធីតាសារពត៌មានប្រជាជន

បណ្ឌិតការ

ល្អាប - បូជានី

បុព្វយោគ

មុន្នាំ ១៧៥៤ ប្រទេសខ្មែរយើងបានបិតក្រោមនឹម
អាណានិគមនិយមបរទេសជំនួនជួរ ម្ល៉ោះហើយប្រជាជនយើង
បានស្គាល់តែអាណាចក្រព្រះនៃអ្នករាជការបារាំងខ្មែរ ។ ការ
សង្កត់សង្កិន ឥតគ្រា ប្រណី បាននាំឲ្យប្រជាជន ទទួលការខ្លួន
ជាខ្ញុំកញ្ជាទេស ពីព្រោះតែអាណា យើងចង់ដើមតក់អ្នកបន្តិច
ឡើង កាលនោះគ្រូគេធ្វើទុក្ខទោសបណ្តាបឲ្យព្រាមព្រាមស្រ-
ពោនទៅវិញ ។ ម្នាក់ណាវើទទឹងទងពន្ធអាករធ្ងន់ បួនដំក់
ណែនអយុត្តិធម៌អ្នកនោះគ្រូគេចោទប្រកាន់ថាជាអ្នកបរទេស,
នាំមនុស្សតិរច្ឆានគ្រូគេតែទទួលទណ្ឌកម្ម ។ ដូច្នោះហើយយូរៗ
ទៅ ក៏បែរជាសាក្សីខ្លួនទៅជាព្រមទទួលការមិនស្មើភាព
ក្នុងសង្គមជារបស់ធម្មជាតិទៅវិញ ព្រមទាំងដើម្បីបំពេញយើង
ឲ្យលឿនក្នុងទុក្ខវេទនានេះ អ្នកជិះជាន់សង្កត់សង្កិនបានបង្កាត់
បង្រៀនយើងឲ្យជឿវាសនា ភ័យព្រាង, សំណាង ។
ប៉ុន្តែក្នុងចំណោមមនុស្សចំនួនតិចមួយ ដែលបានរៀនសូត្រ
ចេះដឹង, អ្នកជឿទេសល្បីនោះដែលប្រើនៃតែមានបួសកែវក្នុង

បណ្តាអក្ខរត៍ទុកខោស បានភ្ញាក់រលឹកឡើងឈឺចាប់ដោយ
 ឃើញអំពើអមនុស្សធម៌ ក៏ស្ទុះចិត្តទទួលធ្វើពលិកម្ម សព្វ
 ថៃបសព្វយ៉ាង ដើម្បីសង្គ្រោះលោះទុក្ខប្រជាជន នឹងខ្លួន
 ដែលរងទុក្ខវេទនា ។ ទើបឃើងសង្កតឃើញមានការរំជួល
 តស៊ូដរាបមកក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រ នៃការស្ថាបនាឯករាជ្យជាតិខ្មែរ
 ពិសេសគឺការតស៊ូទប់ទល់កង ៨-៧ ទ្រាំកងរួចមកនេះ ដែល
 បាននាំយកនូវកិច្ចព្រមព្រៀងនាគ្រុងហ្សឺណែវ ជាលទ្ធផល
 បង្ហើយ ។

ដល់មកឆ្នាំ ១៩៤៧ ក្រោមការព្រាប្រាននៃវិបុលស

ឃើងទាំងពីរនាក់មានទ្រង់ យុត្តិវង្ស នឹងលោក អៀវ-កឹស,
 ប្រទេសខ្មែរជាលើកដំបូងបានទទួលរដ្ឋធម្មនុញ្ញសំរាប់គ្រប់-
 គ្រងប្រទេស ដូចការប្រទេសទាំងឡាយក្នុងពិភពលោក ។
 ហើយក៏ដូច្នោះហើយ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យតាំងបានផ្សាយ
 ជ្រួតជ្រាបដល់មហាជនភាគច្រើន ពាល់តែថ្មីៗនេះក្នុងការប្រ-
 កួតរវាងគ្រប់គណបក្សនយោបាយដណ្តើមកៅអីរដ្ឋសភា គេ

បានយកលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ (សុទ្ធិបូព៌ាស្រ្តនិយម) ធ្វើ
 ជាទ្រយោយោសនា ។ យើងនិយាយនេះឥតបំផ្លើសសោតឡើយ
 ដូចបងប្អូនរួមជាតិបានឃើញបានប្រាប់ស្រាប់ហើយតើ កង-
 សម័យយោសនាបោះចោលកន្លងផុតទៅថ្មីៗនេះ អ្នកការពារ
 លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ (សុទ្ធ) នឹងអ្នកបង្កើតលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ
 (ព្រះស្រ្តនិយម) បានតតាំងប្រឆាំងគ្នាយ៉ាងណាខ្លះ ។ ថ្មី
 ជួរតែមានការអន្តរាយគួរឲ្យសោកស្តាយក្រៃពេកកងបច្ចុប្បន្ន
 កាល ប៉ុន្តែជាទីសង្ឃឹមទៅអនាគតកាល, ការណ៍មួយដែលគួរ
 ឲ្យពលរដ្ឋខ្មែរទាំងអស់គ្នា មិនថាខាងណា ជាខាងណាក៏ដោយ
 ខាងចាញ់ឬខាងឈ្នះ កត់ចំណាំដោយទុកកងចិត្តនោះគឺថាម
 ហាជនខ្មែរគ្រប់គ្នាមានព្រលឹងយកន្តែយនឹងវាសនានៃប្រទេសយើង
 ដូចពលីកមុនៗ នោះឡើយទេ ។ ភស្តុតាង លើកនេះមាន
 បងប្អូនរួមជាតិខ្លះដែលយើងកោតស្រឡាត់រត់រងប៉ុន្នែ មិនបាន
 ញញើតអំពើសាហាវយោរយោវនៃពួកភកវជនថាគទាប-
 ហាននោះពារទប់ស្កាត់ហួតដល់ខ្លះបាត់បង់ជីវិត ដើម្បីបំរើបញ្ច

ហេតុសុចរិត យុត្តិធម៌ ។

ដោយឃើញថា បច្ចុប្បន្នកាលនេះលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ
 ទាក់ទាញខ្លាំងណាស់រូបមន្តសម្បទ យើងមានសុទ្ធិចិត្តនឹង
 លើកបញ្ហានេះយកមកពិនិត្យចងក្រងជាឯកសារឡើង ។
 គ្រងកន្លែងនេះ យើងគ្មានបំណងពិនិត្យបញ្ហាលទ្ធិប្រជាធិប-
 តេយ្យឲ្យលិតកងនាទីយុត្តិធម៌សាស្ត្រទេ យើងប្រគល់ការ
 នេះឲ្យទៅអ្នកឯកទេសចុះ ។ ចំណែកយើងគ្រងចំណុចនេះ
 យើងនឹងគ្រាន់តែនិយាយអំពីអង្គការសំខាន់ៗ ដែលមានរួម
 ក្នុងរដ្ឋហៅថាប្រជាធិបតេយ្យ ដូចជារដ្ឋសភា គណៈរដ្ឋមន្ត្រី
 នឹងតុលាការ ។ ប៉ុន្តែយើងនឹងដេញជំរៅបញ្ហាលទ្ធិប្រជាធិប-
 តេយ្យទៅកងនាទីនយោបាយនឹងទស្សនវិជ្ជាវិញព័ត៌មានៈយើង
 ចង់ឲ្យបងប្អូនមេត្តាជ្រាបច្បាស់ អ្វីឯងដែលហៅថាលទ្ធិប្រជា
 ធិបតេយ្យ? ហេតុអ្វីបានជាមានលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ? លទ្ធិ
 ប្រជាធិបតេយ្យត្រូវមានវត្ថុធាតុអ្វីខ្លះទើបពេញលក្ខណៈបាន ?
 ប្រជាជនត្រូវសង្ឃឹមលើលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដល់ត្រឹមត្រូវដែរ -

ណា ? សំនួរទាំងបីនានានេះយើងទុកជាចាំបាច់ដល់ប្រជាជន
 ត្រូវបានជ្រាប ដើម្បីធ្វើជាមូលដ្ឋានសម្រាប់សកម្មភាពនយោ-
 បាយ ដែល ប្រជាជនត្រូវ តែអើពើជានិច្ចដើម្បីនឹងលើកដំកើង
 ជីវភាពរបស់ខ្លួនឲ្យបានខ្ពង់ខ្ពស់សមនឹងឋានៈជាមនុស្សសេរី-
 ស្មើភាព ដោយបំបាត់ការជិះជាន់សង្កត់សង្កិនអយត្តិធម៌ ។

X X
 X

អំពីលទ្ធិប្រណិបតេយ្យ

កំណើតនៃលទ្ធិប្រណិបតេយ្យ. - វត្តនាគ
 ក្នុងលោកយើងនេះ ទោះមានរូបក្តី, គ្មានរូបក្តី, មានដំណើរ
 ជាធម្មជាតិ ដូចគ្នាទៅនេះដរាប៖ កំណើត, ការវិវត្ត, ការប្រ
 ក្លាយ ។ ដូចវត្តជាដើម ដែលមានកើតឡើងហើយរស់នៅរួច
 វិនាសបាត់ទៅវិញ វត្តជាអរូបីមានចំណេះមនុស្ស គំនិត
 មនុស្ស លទ្ធិប្រណិបតេយ្យសង្គមផ្សេងៗ ជាដើម ក៏តែងតែមាន
 ដំណើរប្រែប្រួលជាច្បាប់ធម្មជាតិដូច្នោះដែរ ។ ហើយក្នុងការ
 ប្រែប្រួលជាធម្មជាតិនេះ វត្តមិនមែនចេះតែមានដំណើរតែ
 ពេញតែពាសទៅទេ គឺវាដើរតាមច្បាប់របស់វាជាដាច់ខាត ។
 ឯច្បាប់នេះឯងហើយ ដែលយើងហៅថាច្បាប់ធម្មជាតិរបស់
 វត្ត ។ ច្បាប់នេះទៀតគេអាចស្គាល់គេអាចដឹង ប៉ុន្តែគេមិន
 អាចកែប្រែបានទេ ។ សារៈសំខាន់គឺ បើកាលណាយើង
 ស្គាល់ច្បាប់នៃវត្ត ឬបាត់ភូតណាមួយហើយ យើងអាច
 អនុវត្តច្បាប់ហ្នឹង ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់សង្គមវិញបាន

ដូចជាទុទាហរណ៍ គេអនុវត្តច្បាប់ម្យ៉ាងម្នាក់ (វត្តទាំងឡាយ បើ
 គ្មានទុបសក្កពរណ៍ទេ តែងតែធ្លាក់ទៅក្រោមវិញ) ក្នុងការប្រើ
 ប្រាសកម្មាងកំពស់ទឹក ដែលធ្លាក់សម្រាប់ធ្វើឲ្យដើរម៉ាស៊ីន
 បង្កើតថាមពលអគ្គិសនីជាដើម ។ ការដឹងស្គាល់ច្បាប់
 ធម្មជាតិជាការចាំបាច់ណាស់ ដើម្បីឲ្យយើងចេះធ្វើការមិន
 ដោយបំពានឲ្យយើងចេះ តម្រង់សកម្មភាពយើងទៅរកគោល
 បំណងយើងមួយដែលយើងដឹងជាក់ច្បាស់ថា យើងនឹងទៅ
 ដល់បូមិនដល់ ដើម្បីជៀសវាងការរើរវាយ អស់សង្ឃឹមបូ
 សង្ឃឹម ហួសហេតុ ហួសផល ដែលជាគុណវិបត្តិអន្តរាយ
 គួរស្តាយមួយដែរ ។ ហេតុដូច្នោះដើម្បីឲ្យបានចំរើន យើង
 ត្រូវពិនិត្យរៀនច្បាប់នៃបាតុភូតធម្មជាតិណាមួយដែលមានកើត
 ឡើង ឲ្យស្គាល់លក្ខណៈរបស់វាច្បាស់ ស្គាល់បួសកែវ,
 ស្គាល់ដំណើររបស់វាប្រាកដ ដើម្បីនឹងបញ្ជាក់ ឲ្យបំរើ
 ប្រយោជន៍យើង ។ យើងថាបញ្ជាក់បានន័យថា មិន
 មែនជំទាស់ពួលបំបាត់ស្រឡះទេ ។ ទុបមា ៖ ទឹកទៅឆ្ងុំ

ស្នឹង ព្រែក ហូរពីលើមកក្រោមតាមច្បាប់ នៃទម្ងន់វត្ថុដែល
 ធ្លាក់ពីខ្ពស់មកទាប បើកាលណា គ្មានឧបសគ្គពាក់ទីទេ ។ គេ
 មិនអាចហៅទឹកទន្លេស្នឹងព្រែក មិនឲ្យហូរពុំបានជាដាច់ខាត
 រឿងដែលវត្ថុនឹងគ្មានទឹកតែម្តង ។ ប៉ុន្តែគេអាចនាំបង្កើនផ្លូវទឹក
 បានដូចជាធ្វើទំនប់ ឬ ជីកព្រែកបង្ហូរចូលទៅក្នុងស្រែចំការ
 ក្រសាចដំណាំដាំដុះ ដើម្បីយកផលានុផលសម្រាប់យើង ។ នេះ
 ហៅថា ចេះអនុវត្តច្បាប់ធម្មជាតិ ដើម្បីបម្រើប្រយោជន៍យើង ។

ចុះអ្វីឯងទៅដែល នាំឲ្យវត្ថុមានដំណើរ ៖ កើត, វិវត្តិប្រែ
 ក្លាយ? គេខំបង្រៀនយើងឲ្យឆ្លើយ ៖ ធម្មជាតិ ។ ចុះអ្វីធម្មជាតិ ?
 គេខំពន្យល់យើងថា ធម្មជាតិគឺព្រះអាទិទេព ! ស្រួលណាស់
 +
 ហ្ន៎ ! កាលបើទម្ងាក់លើ ព្រះអាទិទេពទៅវាស្រេចទៅហើយ,
 មានអ្វីធំជាងព្រះអាទិទេពទៅទៀត នៅលើដីក្រោមមេឃនេះ!

វិទ្យាសាស្ត្រមិនយល់ព្រមស្រុះស្រួលនឹង ការដោះ
 ស្រាយពាក់ក្រវែកលយ៉ាងធុននេះទេ ។ ផ្ទុយទៅវិញ វិទ្យា-

សាស្ត្របញ្ញាញឲ្យឃើញថា ដំណើរនៃវត្ថុសុទ្ធតែមានមេនា
 របស់វាជាកន្លែង ។ ដូចជាវត្ថុដែលមានជីវិត (រុក្ខជាតិ ,
 សត្វជាតិ) មេនាឲ្យរស់នៅ គឺការផ្លាស់វត្ថុធាតុចាស់ដែល
 ស្លាប់ យកវត្ថុធាតុថ្មីដែលរស់មកជំនួស ។ ឃើញថាមាន
 ការប្រយុទ្ធរវាងវត្ថុតំរងយគ្នា៖ វត្ថុចាស់ស្លាប់ម្ខាង វត្ថុថ្មីរស់
 ម្ខាងទៀត ។ វត្ថុតំរងយគ្នានេះប្រយុទ្ធគ្នា យ៉ាងជិតស្និទ្ធក្នុង
 តួរបស់ដែលមានជីវិត នាំឲ្យរបស់នេះរស់នៅបាន ។ កាល
 ណាអស់ការផ្លាស់វត្ថុថ្មីមកជំនួសវត្ថុចាស់ក៏តួរបស់ណាមួយ
 ហើយ របស់នោះក៏អស់ជីវិតស្លាប់ទៅតាមដែរ ។ យ៉ាងណា
 មិញ បាតុភូតសង្គមធ្វើដំណើរបាន ក៏ដោយសារការប្រយុទ្ធ
 រវាងវត្ថុធាតុថ្មី នឹងវត្ថុធាតុចាស់ផ្ទុយគ្នាដែរ ។ ឯតួនៃបាតុភូត
 សង្គមគឺ សេដ្ឋកិច្ចនៃសង្គម ចំណែកឯវត្ថុធាតុតំរងយគ្នាក៏
 សង្គមនោះគឺ វណ្ណសង្គមព័រះ វណ្ណៈធ្វើអាជីវកម្ម, នឹងវណ្ណៈទេ-
 ទូលរងអាជីវកម្ម ។ អើ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ គឺជាបាតុភូតសង្គម
 មួយ ។ ដូច្នេះឯងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ចាប់កំណើតក៏ការ

ប្រយុទ្ធរវាងវណ្ណសង្គមនៅកាលបរិច្ឆេទណាមួយនៃដំណើរ
 សេដ្ឋកិច្ចរបស់សង្គម ។ និយាយមួយយ៉ាងទៅវិញ ការវិវត្តនៃ
 សង្គមធ្វើឡើង អាស្រ័យដោយដំណើរសេដ្ឋកិច្ចនៃសង្គម ។
 ដូច្នោះក៏សង្គមនីមួយៗគឺសេដ្ឋកិច្ចនេះហើយជាឫសគែវ ដើម្បី
 ពិនិត្យបញ្ហាសង្គម ។ លទ្ធិ, ជំនឿ គំនិតផ្សេងៗគឺជាផ្លូវផ្ទាល់នៃ
 សង្គមទេ រីឯសេដ្ឋកិច្ចវិញ វាជាសសរនៃសង្គម ។ ហេតុ
 នេះហើយបានជាបើចង់កុំឲ្យខុសការប្រឡង ដើម្បីនឹងយល់
 ដ៏ត្រឹមត្រូវនូវលទ្ធិ ជំនឿ, ឬគំនិតមនុស្សនាកាលសម័យណា
 មួយយើងមិនត្រូវពិនិត្យលក្ខណៈផ្លូវចិត្ត ផ្លូវកាយនៃអ្នកនិពន្ធមេ
 គំនិតនោះទេ យើងត្រូវពិនិត្យលក្ខណៈជាក់ស្តែងនៃសេដ្ឋកិច្ច
 ក្នុងកាលសម័យនោះវិញទើបត្រឹមត្រូវប្រាកដ ។ ត្រង់នេះ
 យើងអាចយល់បានទៀតថា មិនមែនរឺបុរសណាម្នាក់ៗទេ
 ដែលធ្វើប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិ គឺពិតជាប្រជាជនទាំងមូលក្នុងក្រប
 ខណ្ឌនៃសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ។ ការប្រយុទ្ធរវាងវណ្ណៈ ផ្ទុយគ្នា នាំ
 ឲ្យមានការវិវត្តនៃប្រប្បលនៃសង្គម ហើយដរាបណាតែមាន

វណៈផ្សេងៗ តាកង្កីស្រីមគ៌វណៈធ្វើអាជីវកម្ម នឹងវណៈទទួលរង
អាជីវកម្ម គេមិនអាចបំបាត់ការប្រយុទ្ធនៃវណៈបានឡើយ ពី
ព្រោះការប្រយុទ្ធនេះ មិនមែនមនុស្សធ្វើដោយចេតនាពេញ
ចិត្តនោះទេ គឺដោយលក្ខណៈសម្បត្តិនៃសេដ្ឋកិច្ចជម្រុញហើយ
បង្ខំឲ្យធ្វើ ។ កម្មករកងប្រទេសមូលធននិយមមិនមែនមានចិត្ត
សប្បាយចង់ធ្វើបាត់កម្មឬក្នុងកម្មទេ ។ ក្នុងពេលដែលមានការ
ទាមទាររៀបរយនេះម្តងៗ ក៏ប្តូរសំនេររដ្ឋាភិបាលមេទុនបាញ់
កម្មកររបស់នឹងស្លាប់ជាច្រើននាក់ ប៉ុន្តែការរកចំណេញកម្រ
ក្នុងនៃមេទុននាំឲ្យកម្មករមិនតយុទ្ធមិនបាន ពីព្រោះបើទ្រាំ
នៅស្ងៀមទៅក៏គង់តែអត់បាយដាច់ពោះស្លាប់ដដែល ។ រឿង
នេះគ្មានព្រះអាទិទេពឯណាជួយបានទេ ។ មានតែការរៀបចំ
សេដ្ឋកិច្ចទេ ហើយមានតែការរៀបចំសេដ្ឋកិច្ចប៉ុណ្ណោះឯង
ទើបអាចនឹងសម្រេចបានលទ្ធផលលក្ខណៈរឿងនេះ។ ឯការរៀប
ចំសេដ្ឋកិច្ចនេះទៀត គឺថាមិនមែនគ្រាន់តែកែសម្រួលទម្រង់
ទៅហើយគ្រប់គ្រាន់នោះទេ គឺត្រូវផ្លាស់មូលដ្ឋានឬសកែវរបស់

វាទាំងស្រុង ពោលគឺការបង្កើតផលត្រូវបំបាត់អាជីវកម្មនៃ
មនុស្សធ្វើដោយមនុស្ស ។

១- សមាគមបុព្វកាលៈ មនុស្សដើមរស់នៅជាមួយ

គ្នាជាក្រុម ។ ក៏ដូចជានាកាលជំនាន់យើងនេះ ក៏ក៏បង្កើត
កម្មសម័យទំនើប ដើម្បីស្វែងរកជីវភាពខ្ពង់ខ្ពស់មនុស្សរស់នៅ
ជាមួយគ្នាជាសង្គម ដែលសមាជិកបែងចែកការងារគ្នាធ្វើ
នាសម័យបុព្វកាល មនុស្សប្រជុំគ្នាជាក្រុម បក្សសម្ពន្ធឫកល
សម្ពន្ធ ដើម្បីប្រមេកម្លាំងកាយ ការពារជីវិតទល់នឹងការអត់
ឃ្នាន និងសត្វសាហាវ ឬនឹងបាត់បង់ធម្មជាតិដូចជា ជំនន់
ទឹក ភ្លៀង ព្យុះ ។ល។ ការចិញ្ចឹមជីវិតនៃមនុស្សដើមប្រកប
ដោយបេះដូងឈឺច្រា និងទៅរើសចាប់សត្វល្អិតតូច ។ មាន
ក្រាម ខ្លះ គ្រឿងដើម ។ ឃើញថា ការចិញ្ចឹមជីវិតរបៀបនេះ
មិនទៀងទាត់ទេ ។ ថ្ងៃនេះបេះដូងឈឺច្រើន ឬចាប់បាន
ក្រាមខ្លះច្រើន ថ្ងៃស្អែកវាក៏មិនបានក៏គ្មានអ្វីបំពេញក្រពះទៅ ។

ព្រោះតែលំបាកដូច្នោះហើយ បានជាមនុស្សដើមនៅជុំគ្នាជា
 ក្រុមរួមសម្រាប់ៗ សមាជិកម្នាក់ៗ ចេញទៅរកអាហារបានមក
 យកទៅប្រគល់ឱ្យក្រុមទុកជាទ្រព្យរួម សម្រាប់សមូហភាព ។
 សមាជិកណាមកមិនបានឯព្រៃគ្រឿងបំបែកក្រុមវិញ បានទទួល
 ផលរួមពីសមូហភាព ដើម្បីចំអែតពោះបំបាត់ឃ្នាន ។ ក្រោយ
 ដែលគេចេះបង្កើតភ្នំដោយសង្ឃឹតឈើនឹងឈើ, ឈើនឹង
 ថ្ម ថ្មនឹងថ្ម, គេចេះបំផុសអាហារបរិភោគ ។ ចំណេះនេះ
 បានរុញការស្វែងរកអាហារដល់ពួកព្រានប្រមាញ់ នឹងអ្នក
 នេសាទបណ្តាលឱ្យគេចេះធ្វើផ្លូវនឹងប្រញូ ។ ដល់ត្រឹម
 នេះ មានចែកការងារគ្នាធ្វើមង្គល់សមាជិកក្រុម ។ ការ
 ចែកការងារគ្នានេះបានធ្វើទៅតាមភេទ ៖ ប្រុសៗ មាន
 កម្លាំងពលកម្មចេញទៅបាញ់ឬនេសាទ, ស្រីៗ ខ្សោយ
 ជាងចេញទៅបេះផ្លែឈើឬនៅចាំទឹកនៃផ្លូវ ។ ប៉ុន្តែទោះយ៉ាង
 ណាក៏ដោយ រហូតមកដល់នេះ សេដ្ឋកិច្ចនៃសមូហភាពចិត
 លើ ការយកពីធម្មជាតិ មិនលើការបង្កើតផលខ្លួនឯង

ទេ ឬ ម៉្លោះហើយបើក្នុងព្រៃឬក្នុងបឹងជិតខាង វិនាសអស់សត្វ

អស់ត្រីកាលណា សមូហភាពត្រូវតែចាកចោលទីកន្លែងចាស់

ហូតហែង ទៅរកនៅទីកន្លែងថ្មីសម្បូរណាផងវិញ ។ ដូច្នោះ

លក្ខខណ្ឌសម្បត្តិសេដ្ឋកិច្ចមិនអាចនាំឲ្យមនុស្សជំនាន់នោះ នឹក

ឃើញចង់បានកម្មសិទ្ធិឯកជនទេ ក្រៅអំពីកម្មសិទ្ធិចំពោះ

គ្រឿងប្រដាប់ប្រើប្រាស់ផ្ទាល់ ៖ ធ្នូ, ត្នូថៅ, លំពែង ។

២- សង្គមទាសភាព: ក្នុងកាលសម័យដំបូងណា

នឹងចិញ្ចឹមសត្វ មានការផ្លាស់ប្តូរមួយសំខាន់ក្នុងសេដ្ឋកិច្ច ។

សេដ្ឋកិច្ចលែងកើតពីការយកពីធម្មជាតិទៀតហើយសេដ្ឋកិច្ច

បែរមកស្ថិតលើការបង្កើតផលវិញ ។ គេទៅបាញ់ ឬ

ទៅនេសាទមួយដងមួយយាមជា ការកសាងលំហែរ ឯការរក

ចិញ្ចឹមជីវិតមែន ។ គឺដំបូងណានឹងចិញ្ចឹមសត្វដែលគេផ្សំឱ្យ

បាន ។ នៅអំបូរសត្វដែលគេផ្សំឱ្យមនុស្សគេបង្កើត គឺផ្សំ ។

នៅដើម យុគថ្ម (គឺសម័យដែលគេប្រើប្រដាប់ធ្វើអំពីថ្មមានត្ន

ថៅនឹងលំពែង) គេផ្សំឱ្យបានគោ-ចៀមរួចជ្រូក ហើយនៅចុង

សម័យដដែលនេះគេផ្សំធានសេះ ។

ការដាំដំណាំនិងការចិញ្ចឹមសត្វនាំឲ្យមានការប្រែប្រួល
មួយធំក្នុងសង្គម ។ ពីដើមគេទៅរកអាហារពីព្រៃពីបឹងទន្លេ
ដែលមានស្រាប់ ។ ក្នុងធម្មជាតិ ។ ឥឡូវនេះគេចេះបង្កើត
អាហារខ្លួនឯង ។ ការបង្កើតផលខ្លួនឯងដូច្នោះនាំឲ្យមនុស្ស
លែងខ្វល់បារម្ភនឹងអាហារ ។ ម្យ៉ាងទៀតសេដ្ឋកិច្ចបង្កើតផល
ខ្លួនឯងនេះ នាំឲ្យមនុស្សបាននៅស្ថិតថេរគ្រងនាទឹកថ្លៃណា
មួយ ។ អ្នកដាំដំណាំមកតាំងផ្ទះសំបែងនៅទីវាលសម្បូរណា
ទៅដោយដីទំនេរមានដីជាតិ អ្នកចិញ្ចឹមសត្វតាំងលំនៅខ្លួន
នាដីធ្លីក៏ដែលសម្បូរណាទៅដោយស្មៅនិងរុក្ខជាតិតូច ។ សំ-
រាប់សត្វស្តី ។ ការដាំដំណាំនិងចិញ្ចឹមសត្វនាំឲ្យបានផល
លើសហួសពីការត្រូវការសម្រាប់ខ្លួនឯង ។ ចាប់ពីនេះទៅការ
រស់នៅនៃជនមួយរូប ។ មិនចាំបាច់តឹងពាក់ជាជាចំខាតលើស
មាជិកឯទៀតនៃក្រុមទេ គេរកបានសេសសល់សម្រាប់ទុក
ទៅថ្ងៃក្រោយទៀតផង ។ ហើយក៏ដូច្នោះហើយ ក៏កម្ម-

សិទ្ធិរបស់មានកំណើតឡើង ។ ផលដែលមានសេសសល់គេ
 ទុកសម្រាប់បុរម្ម ។ គេយកផលដំណាំទៅបូរនឹងសត្វ
 ដែលអ្នកឯទៀតចិញ្ចឹមឬផ្ទុយមកវិញគេយកទៅបូរនឹងគ្រឿង
 ទប់កំណើតឡើង ។ ដែលការរស់នៅនឹងដំហារមួយកន្លែងអនុ-
 គ្រោះឲ្យធ្វើបានដើម្បីសម្រួលជីវភាព ដូចជាចង្រ្កក ឧទ្ទាំងកម
 បាន កាប់គ ពូថៅជាដើម ។ ទំនិញលក់ដូរក៏កើតមានឡើង
 ជាលំដាប់ដែរ ។ ការបង្កើតផលនេះប្រមូលទ្រព្យសម្បត្តិទៅ
 នៅតែលើដៃពួកមេ ពួកនាយ ដែលកាន់តែលោភឡើង ។ ។
 ហេតុដែលបង្កើតផលទៅហើយ ។ ផលច្រើនយកមកទុកធ្វើ
 ជាទ្រព្យសម្បត្តិ, នាំឲ្យមេៗចង់បានមនុស្សមកធ្វើការឲ្យខ្លួន ។
 ដូច្នោះហើយពួកមេ ។ នាំបងបង្កើតសង្គ្រាមរវាងកុលសម្ពន្ធដែល
 មានជំនឿផ្សេងៗអំពីគ្នា ។ ម្តងនេះឈ្នើយសង្គ្រាម គេលែង
 សម្លាប់ចោលដូចតម្កុនៗទៀតហើយ គេយកឈ្នើយសង្គ្រាម
 មកធ្វើជាធារាវិញសម្រាប់ធ្វើការ កាប់គាស់ដីដាំដំណាំយក
 ផលសម្រាប់គេវិញ ។ សង្គមទាសភាពក៏ចាប់កំណើតឡើង ។

ដើម្បីបង្កើតឲ្យពួកទាសាធ្វើការកុំឱ្យទំនងនឹងម្ចាស់ចៅហ្វាយ គេក៏
 ចាត់តាំងឲ្យមានអង្គការសំរាប់បង្ក្រាប ដោយកម្លាំងនូវពួក
 ទាសាដែលបះបោរមិនព្រមធ្វើការ នេះគឺកំណើតនៃរដ្ឋ ។
 ហេតុដូច្នោះសង្គមដែលមានរដ្ឋគ្រប់គ្រងដំបូងបង្អស់ គឺសង្គម
 ទាសាកាត ។

រដ្ឋស្ថិតក្រោមអំណាចមនុស្សម្នាក់គឺអំណាចរាជ្យដែលប្រមូល

ផ្គត់ផ្គង់ដៃរបស់ខ្លួន នូវអំណាចទាំងបីពោលគឺ នីតិប្រតិបត្តិ

នីតិបញ្ជា, និងអំណាចតុលាការ ។ នីតិបញ្ជា និងអំណាច

តុលាការគឺអង្គការរៀបរយជាស្ថាពរទេ ។ អំណាចនៃ

នីតិប្រតិបត្តិគ្របសង្កត់ទាំងអស់ ដោយកម្លាំងការងារនិងកងទ័ព

ទិញដោយទឹកប្រាក់ ឥតមានទុក្ខមគតិទាល់តែសោះឡើយ ។

កងកិច្ចផលិតកម្ម ការទាក់ទងរវាងមនុស្សគ្នាម្ចាស់ និង

ប្រាជ្ញា ។ ម្ចាស់មានទាំងអស់ ដូចសម្បែង, ស្រែចំការ,

គោគ្រប់; ប្រដាប់ប្រដាប់ប្រើប្រាស់ ។ល។ ប្រាជ្ញាអ្វីទាល់តែ

សោះក្រៅពីកម្លាំងកាយសម្រាប់ធ្វើការឲ្យម្ចាស់ ។ ជីវិតប្រាជ្ញ

ម្ចាស់ទុកជាកតាមទំនើងចិត្ត នឹងសម្លាប់ចោលថ្ងៃណាក៏បាន
 រូបកាយគេលក់ដូរផ្ទេរពីម្ចាស់មួយទៅម្ចាស់មួយ ដូចគ្រាគ្រប់
 ដែរ ។ សាច់ឈាមគេឥតមានត្រាប្រណី តែធ្វើការមិនពេញ
 ចិត្តគេ ។ វាយដំជ្រាំជាក់បង្ខំឲ្យប្រឹងធ្វើឲ្យបានផលច្រើនដល់
 គេ ។ អាស្រ័យការទាក់ទងរវាងមនុស្ស ក្នុងកិច្ចផលិតកម្ម
 ដូច្នោះហើយ បានជាការពលកម្មគេទុកជារបរថាកទាប
 ជាទីបំផុត មានតែមនុស្សខ្ញុំកំដរគេទេ ទើបធ្វើការពលកម្ម។
 ក៏អាស្រ័យការទាក់ទងរវាងមនុស្ស ក្នុងកិច្ចផលិតកម្ម ដូច្នោះឯង
 ដែរ បានជាសេដ្ឋកិច្ចពុំបានធ្វើនិច្ចប់រើនទៅមុខសោះ ដោយ
 ហ្នួតសត្វដែលមានរូបកាយជាមនុស្ស គ្មាននឹកនាចង់ស្រ-
 ឡាញ់ការងារបង្កើនណាសោះឡើយ ធ្វើការព្រោះតែគេបង្ខំឲ្យ
 ធ្វើ ផលនៃកម្លាំងកាយខ្លួនបានទៅនៅតែលើដៃគេ, ធ្វើការ
 មិនដឹងជាបានអ្វី បានតែសេចក្តីក្តៅក្រហាយឈឺចាប់ពីបាក់
 វេទនា ។

ចំណែកឯពួកអ្នកម្ចាស់វិញសោត សប្បាយពេញចិត្ត

នឹងមានមនុស្សជាន់ថែកធ្វើការបំរើផ្តល់ប្រយោជន៍ឲ្យខ្លួនដោយ
 ឥតបង់ខាតថ្លៃឈ្នួល គ្រាន់តែឲ្យស៊ីឲ្យរស់ ៗ នៅបានហើយ
 គិតតែពីក្រុមប្រជុំពាក់សណ្តានភាពនេះ ដោយរីករាយសប្បាយ
 គ្មានស្គាល់ទីបំផុត ឥតមានម៉ែគិតរកមធ្យោបាយជម្រុញ
 សេដ្ឋកិច្ចឲ្យបានចំរើនឡើយ គិតតែបង្កើតបង្កើនកម្លាំងទ័ពទា
 ហានសម្រាប់ថែរក្សាទុកនូវសណ្តានភាពនេះ នឹងសម្រាប់ធ្វើ
 សង្គ្រាមចាប់បងមនុស្សជាតិដទៃមកធ្វើជាបាវត្រាវ សម្រាប់
 ប្រើប្រាស់ទូនឯងឬសម្រាប់លក់ដូរឯផ្សេង ដែលសម្រាប់លក់
 ទាសាដែលមានសម្បូណ៌នៅស្រុក ក្រេច រ៉ូម៉ាំង កាមេរិក
 កាំងជាដើម ។

ហេតុដែលពួកទាសារងទុកវេទនា ឥតប្រៀបដូច្នោះ នាំ
 ឲ្យពួកនេះបះបោរជាច្រើនលើក ច្រើនគ្រាដើម្បីបម្រះឲ្យរួចខ្លួន
 ពីនឹមនៃការជិះជាន់ ។ ក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រនៃទាសាការមានការ
 បះបោរៗបីដងដែលគេឲ្យឈ្មោះថា «សង្គ្រាមនៃពួកទាសា» គឺ
 សង្គ្រាមដែលជនរ៉ូម៉ាំង (ស្រុករ៉ូម៉ាំងជាស្រុកមួយធំនៅកែវាំងគេ

ក្នុងសម័យនៃទោសភាព) បានធ្វើដើម្បីបង្ក្រាបពួកទាសាបរេប្រា
 សង្គ្រាមទីមួយកើតនៅឆ្នាំ១៣៥ មុនគ្រឹសសករាជ (២០៧០
 ឆ្នាំកន្លងមកហើយ) សង្គ្រាមទី២ កើតនៅឆ្នាំ ១០៥ មុនគ.ស.
 សង្គ្រាមទី៣ កើតនៅឆ្នាំ៧៣ គ.ស ។ នៅស្រុកប្រើទាសា
 ងទៀតៗក៏មានការបរេប្រាជួបច្នៃដែរ ។ ការបរេប្រាម្តងៗធ្វើអស់
 កំឡុង២០០៣ឆ្នាំក៏ត្រូវមិនហើយ ប៉ុន្តែវាគ្មានបានសម្រេចលទ្ធ
 ផលល្អដល់ពួកទាសាឡើយ ពីព្រោះលក្ខខណ្ឌសម្បត្តិសេដ្ឋ
 កិច្ចសម័យនោះគ្មានអនុគ្រោះដល់ ។ ពាល់តែមកដល់សតវត្ស
 ទី១៧ ទើបទោសភាពបាត់បង់ទូទៅក្នុងលោក៖ នៅស្បៀក្នុងរាជ
 កាលនៃនិក្ខុឡាសីទីមួយ (១៨២៥ - ១៨៥៥) នៅប្រទេស
 ឥណ្ឌូណេស៊ីនិគមអង្គគ្រូសឆ្នាំ ១៨៣៣ នៅបណ្តាប្រទេស
 អាណានិគមបារាំង ឆ្នាំ ១៨៤៨ នៅសហរដ្ឋអាមេរិក
 ឆ្នាំ ១៨៦៥ នៅប្រេស៊ីល ឆ្នាំ១៨៨៨ ។ នៅប្រទេសខ្មែរ
 យើង គេបំបាត់ទោសភាពឆ្នាំ១៨៨៤ គឺថាក្រោយដែលអាណា
 និគមនិយមបារាំងចូលមកជំរះនាំប្រទេសយើង (១៨៦៣) ។

កំឡុងយុគកណ្តាល (៣៧៥-១៤៥៣) នៅបណ្តាប្រទេស
 ដែលមានសេដ្ឋកិច្ចធ្វើឲ្យលឿន ដូចជានៅបណ្តាប្រទេសជុំ
 វិញស្រុមុទ្រ «មេឌីទែរ៉ាណេ» ដែលអនុគ្រោះការពង្រីកជំនួញ
 រវាងប្រទេសតាមផ្លូវទឹកសកាតក៏បានវិនាសទៅជាបណ្តើរៗ
 ទៅហើយ ហេតុដែលនាំបំបាត់ទាសកាតក៏ របបទាសកាត
 មិនបានចំរើនដល់កិច្ចផលិតកម្ម ដែលបានកំផលការបង្កើត
 ផលដោយកម្មនុសាសន៍និងទស្សៈហកម្មតូចៗ ទៅហើយ ។
 សកាតនៃសេដ្ឋកិច្ចថ្មីនេះវាផ្ទុយនឹងរបបទាសកាត ។ សង្គ្រាម
 បំបាត់របបទាសកាតរវាងម្ចាស់ដីខាងជើងនិងម្ចាស់ដីខាងត្បូង
 នៅស្រុកណាមេរិកក្នុងឆ្នាំ ១៨៦១ គ្មានបុព្វហេតុអ្វីក្រៅពីស-
 កាតការណ៍នេះទេ ពីព្រោះឥឡូវនេះគេត្រូវការមនុស្សមាន
 ស្មារតីទទួលខុសត្រូវព្រមទាំងមានចំណេះវិជ្ជាខ្លះផង ទើប
 ធ្វើការបានលទ្ធផលល្អ ។ ប្តូរពួកទាសាទាសខ្លះលក្ខណ
 សម្បត្តិទាំងអស់នេះទាំងស្រុង ពីបុរាណនិងប្រើការកងរោងកម្មនុ
 ៣

សាល នឹងទស្សនាបាតមណាស ។ ចំណែកកងផែកកសិ-
 កម្មក៏ទៀតដែរ ប្រើទាសា - ទាសីមិនបានចំរើនសោះ ។
 គ្មានប្រយោជន៍អ្វីអាចជម្រុញឲ្យអ្នកធ្វើការទាំងនេះទំប្រឹងប្រែង
 សោះ ក្រៅពីជំនួយព្រះនឹង ពីព្រោះផលធ្វើបានទាំងប៉ុន្មាន
 ធ្លាក់ទៅលើដៃម្ចាស់ទាំងអស់ ។ ម៉្លោះហើយក្នុងការតស៊ូនៃ
 ពួកទាសា - ទាសី ដើម្បីដោះខ្លួនធ្វើជាអ្នកជា ពួកម្ចាស់ក៏
 យល់ព្រមបណ្តោយឲ្យបំបាត់ទាសកាត ។ ប៉ុន្តែទាសាទាសី
 រួចបានតែសំបកខ្លួនទេ ដីស្រែសំបុកសម្បត្តិទាំងអស់នៅ
 លើដៃម្ចាស់ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះគេបង្ខំឲ្យទាសា - ទាសី ធ្វើ
 ការឲ្យគេដើម្បីលោះខ្លួនទៀតផង ។
 ដូច្នេះការដោះដាន់ពួកឈាមអ្នកធ្វើការនៅដីដែល
 គ្រាន់តែបាត់ឈ្មោះថាទាសា - ទាសីតែប៉ុណ្ណោះ ដើម្បី
 យកឈ្មោះជាប្រាជ្ញកំដរវិញ ។ សង្គមថ្មីនេះគឺសង្គមសក្តិ
 ភូមិ ។

៣ - សង្គមសក្តិភូមិ - យើងបានឃើញលក្ខ

ខណ្ឌ ដែលមានអនុគ្រោះដល់ការបំបាត់ទាសភាព, ពោល
 គឺម្យ៉ាងសេចក្តីទុកវេទនា នៃពួកទាសា-ទាសី លំបាកឥត
 ទបមាត្រាតែពួកនេះទ្រាំទ្ររបបនៃសង្គមទាសភាពពុំបាន -
 ម្យ៉ាងទៀតពាណិជ្ជកម្មក៏យុគកណ្តាលដែលកាន់តែរីកទូ
 លាយឡើងវាងប្រទេស នាំឲ្យត្រូវការផលិតផលកាន់តែ
 ច្រើនឡើងសម្រាប់ផ្សារលក់ដូរ ដែលកូនកនៃពួកទាសា-
 ទាសីដែលជាអ្នកបង្កើតផល គ្មានអនុគ្រោះសោះដល់កិច្ច
 បំពេញផ្សារលក់ដូរនេះ ។ ក៏ដូច្នោះហើយការតស៊ូនៃពួកទាសា
 ទាសីដើម្បីរល្អោះខ្លួនឲ្យរួចជាអ្នកជាបានសម្រេចឡើង ។
 ការតស៊ូនេះដែលមានអ្នកចំរើនជួយទបតម្ក ទល់នឹងពួកអ្នក
 ម្ចាស់អភិរក្ស (អ្នកថែរក្សារបបចាស់) មិនមែនបានសម្រេច
 ដោយឥតលះបង់ ភាយជីវិតសាច់ឈាមក៏ទេដែរ ។

សង្គមថ្មីដែលមកផ្លាស់សង្គមទាសភាពចាស់គឺសង្គមសក្តិ
 ភូមិដែលមានលទ្ធភាពផងដែលជារបបគ្រប់គ្រង ។ ស្តេច
 ជាប្រមុខរដ្ឋប្រកបទៅដោយសម្បុណិកផ្លាស់ទិញផង បន្ទាប់

មកមានដាន់សក្តិ ក្នុងដែលជាម្ចាស់នៃផែនដីធំ ។ ហើយដែល
 មានណាចង្កុចស្រួចក្នុងផែនដីរបស់ខ្លួន ពោលគឺមាន
 ច្បាប់ មានគុណភាព មានពន្ធអាករ ដោយខ្លួន ។ ក្នុងផែនដី
 និមួយ ។ ដោយឡែក ។

ដោយហេតុថាទាសភាពត្រូវបានលាយទៅ ហើយ
 មានចន្ទស្សកាន់តែច្រើនឡើងបាន ដោយខ្លួនឯង ខ្ញុំក៏ដរ គេមកធ្វើ
 ជាអ្នកជា ។ អាស្រ័យហេតុនេះកម្មនុសាសន៍និងស្សហកម្មតូច
 ភាច ដើម្បីបង្កើតគ្រឿងទេវភោគបរិភោគ និងគ្រឿងប្រដាប់ប្រ
 ដារប្រើប្រាស់ល្អម ។ ដែលត្រូវការមនុស្សទំនេរច្រើនមកធ្វើជា
 កម្មករស្រីថ្មល្អល ក៏កាន់តែរីកធំឡើង ។ ជាលំដាប់ ។ ក៏
 ប៉ុន្តែទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ គេមិនទាន់មានសេរីភាពបរិច្ចណា
 ខេក្នុងរបរកសិដ្ឋាន ។ ត្រូវមានច្បាប់ទម្លាប់អនុញ្ញាតិ និង
 បំពេញលក្ខណសម្បត្តិច្រើនដាន់ច្រើនថ្នាក់ ទើបធ្វើរបរកសិ
 ណាមួយបាន ។ របបនេះមានឡើង ដើម្បីនឹងធ្វើអនុគ្រោះ
 ដល់ផែនដីមានភ័ត មានរបរកសិរួចទៅហើយ ។ ទេវមា

បីដូចជាដំណែងក្នុងរាជការគេទុកសម្រាប់តែអភិជន (ជន
 ដែលមានពូជអប្បវង្គ័រ) យ៉ាងណាមិញ មុខរបររកស៊ី
 ទុកសម្រាប់ជនពួកខ្លះដូច្នោះដែរ ។ ម៉្លោះហើយអ្នកដែលរួច
 ខ្លួនបានជាអ្នកជា គំនៅទំនេរឥតការធ្វើ កាន់តែច្រើនឡើងៗ ។
 ម្យ៉ាងទៀតផលិតផលដែលបង្កើតបានមកហើយ រកផ្សារលក់
 ដូរធុទូលំទូលាយពុំបាន ទាសមកអំពីមានពន្ធគយ អាករមាននៅ
 គ្រប់ដំបន់ដែនដី គ្រប់ខែគ្រឿងដោយឡែកៗ នឹងធ្វើជំនួញទៅ
 ប្រទេសក្រៅក៏ដូចប្រទេសនឹងទប់សត្តច្រើនណាស់ដែរ ក្នុងការ
 ដឹកនាំកាត់ខែត្រដែលមានគយដោយខ្លួន ៗ ក៏ ក្នុងការសុំ
 ច្បាប់អន្តោក្តី ៗ លៗ សំបកសេដ្ឋកិច្ចចង្រៀតចង្រួលបែបនេះ
 មិនអាចនឹងក្តោបក្រកសោបកម្យ៉ាងសេដ្ឋកិច្ច ដែលកាន់តែរីកធំ
 ឡើងៗ បានឡើយ ចាំតែដល់ពេលនឹងផ្ទុះបែកខ្ចាយចេញ ។
 នៅរៀងប្រទេសអ្នកប្រាជ្ញ (ដូចជា ហ្វ្រង់ ហ្សាក់ រុស្ស៊ីនៅប្រ-
 ទេសបារាំង) ខិតក៏តែងទ្រទ្រង់រកមធ្យោបាយដោះស្រាយ
 បញ្ហាសង្គមសុគ្រឹមស្នាញតាមយោបល់របស់ខ្លួន ។ ទាំងអស់គ្នា

ទាមទាររបបគ្រប់គ្រងដោយលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ។

មិនយូរប៉ុន្មាន ការរលំរបបចាស់ចង្អៀតចង្អល់ត្រូវ

តែបានធ្វើឡើងជាការចាំបាច់ ដើម្បីនឹងបង្កើតរបបថ្មី បើក

ផ្លូវឲ្យសេដ្ឋកិច្ចអាចធ្វើដំណើរចំរើនទៅមុខទៀតបាន ។ ហើយ

បដិវត្តន៍កកើតមានឡើង ។ គឺជាបដិវត្តន៍ធនិកបើកផ្លូវយ៉ាងធំ

ឲ្យមូលធន (ដើមទុន) ដើរទៅមុខ ។ របបថ្មីដែលមក

ផ្លាស់ជំនួសរបបសក្តិកម្មផុតសម័យគឺរបបមូលធនិយម ។

២ - សង្គមមូលធនិយម - ដូចយើងបានឃើញ

មករបបនេះ ត្រូវការធំបំផុតជាងគេនូវសេរីភាពខាងកិច្ចអាជីវ

កម្មនៃមូលធន ដើម្បីបង្កើតផលគុណត្រូវបាន និងសេរីភាព

ក្នុងការលក់ដូរផលិតផលឥតទប់សក្តិធំដ៏ត្រឹមត្រូវ ។ ដើម្បី

នឹងអនុវត្តនូវសេរីភាពនេះបាន បុគ្គលត្រូវមានសិទ្ធិផ្សេង ។

គ្រប់គ្រាន់ ត្រូវមានសមភាពរវាងមនុស្ស ។ ដូច្នេះហើយ

អ្នកបដិវត្តន៍ដែលមានជ័យជំនះ ក៏ចាប់ប្រកាសនូវគោលការណ៍

មួយចំនួនដែលគេខុកជាការចាំបាច់សម្រាប់សង្គមថ្មី៖

សមភាពនយោបាយ និងសង្គមកិច្ចរវាងពលរដ្ឋទាំង

អស់; គោរពនូវកម្មសិទ្ធិ; អធិបតេយ្យភាពនៃប្រជាជាតិ;

សិទ្ធិនៃពលរដ្ឋទាំងអស់ដើម្បីកាន់ដំណែងរាជការសាធារណៈ

កាតព្វកិច្ចបង្ខំឱ្យរាល់បុគ្គលគោរពច្បាប់ដែលជាធនៈរួមទៅ ;

គោរពមតិ និងជំនឿផ្សេងៗ; សេរីភាពក្នុងការនិយាយ និង

ផ្សាយ; ពន្ធអាករដោយយុត្តិធម៌ទទួលបានដោយស្ម័គ្រចិត្ត ។

ដើម្បីនឹងអនុវត្តគោលការណ៍ទាំងនេះ គេរំលាយអភិជនភាព

របបសក្តិភូមិ អង្គការ និងឋានន្តរៈទាំងឡាយណាដែលប៉ះ

ពាល់ដល់សេរីភាព និងសមភាពនៃសិទ្ធិរវាងមនុស្ស ។

នេះហើយដែលហៅថា លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ។ លទ្ធិ

នេះចាប់កំណើតក្នុងសង្គមមូលធននិយម ។

X
X X

* អ្វីជាលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ?

ហេតុដូច្នេះលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យបានបង្កើតឡើង ដោយបណ្តា

កម្លាំងបង្កើតផលដែលប្រាំប្រទេសសេដ្ឋកិច្ចចាស់ ចង្អៀតចង្អល់
 ពុំបាន វិភាសករ កម្មកររស់នៅដោយលំបាកវេទនា ទំទួល
 រងអំពើអយុត្តិធម៌មួយពាន់មួយដំពូក ធនិកខ្លះសេរីភាពកងការ
 ធ្វើពាណិជ្ជកម្ម កងការបង្កើតផលដោយកម្មនិសាលនឹង
 ទស្សៈហាកម្ម ។ ដំណឹងពីរប្រភេទនេះរួមគ្នាបានជាកាត
 ច្រើន កងប្រទេសក្រោកឡើង តយុទ្ធសង្គមនឹងអ្នកជិះជាន់
 សង្កត់សង្កិនសត្វកម្ម ដើម្បីរស់លាយលទ្ធិចាស់ របបចាស់
 តាំងបង្កើតលទ្ធិថ្មី របបថ្មី ។ កងការតយុទ្ធនេះ ការដឹកនាំ
 ធ្លាក់កងដៃនៃពួកធនិក ព្រោះពួកនេះមានកម្លាំងអាវុធគ្រប់
 គ្រាន់ ចំណែកឯកសិករ នឹងកម្មករមានតែខ្លួនប៉ុណ្ណោះតាមគេ ។
 ព្រោះហេតុដូច្នោះហើយបានជារបបថ្មី លទ្ធិថ្មី គឺរបបមូល
 ធននិយម នឹងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនេះឯង ។

«ប្រជា» ប្រែថា រាស្ត្រទូទៅ «អធិបតេយ្យ» ប្រែថា មាន
 អំណាចដាច់ ។ ពាក្យទាំងពីរមាត់នេះផ្សំគ្នាទៅបានជា ពាក្យ
 «ប្រជាធិបតេយ្យ» ប្រែថា រាស្ត្រមានអំណាចដាច់ ។

ដើម្បីនឹងអនុវត្តតាមលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនេះឲ្យបានត្រឹម

ត្រូវ គេបានចាត់តាំងបង្កើតអង្គការសំខាន់ ៣ ដូចយើង

ទាំងអស់គ្នាបានដឹងស្រាប់គឺ៖ រដ្ឋសភា (នីតិប្រតិបត្តិ) គណ.

រដ្ឋមន្ត្រី (នីតិប្រតិបត្តិ) និងសាលាតុលាការជាន់ខ្ពស់ (អំណាចតុលាការ) ។

អំណាចសមត្ថភាព និងសកម្មភាពនៃ

អង្គការកំពូលទាំងបីនេះត្រូវប្រតិបត្តិឡើង ឲ្យស្របតាមគោល

ការណ៍នៃការកាត់ចែកជាប់អំណាចត្រឹមត្រូវ ដើម្បីនឹងជៀសវាង

អំពើរលោភ ដែលអាចនឹងមានឡើង បើអំណាចទាំងអស់

(អំណាចទាំងបី) មាននៅក្នុងដៃបុគ្គលតែម្នាក់ ឬអង្គការតែ

មួយ ។ ដូច្នេះអង្គការទាំងបីនេះប្រតិបត្តិការជាឯកច្ឆានត្រឹមត្រូវ មាន

សិទ្ធិអំណាចលើគ្នាទៅវិញទៅមកយ៉ាងណា ទាល់តែមានតុល្យ

ភាពទប់កុំឲ្យមានការរលោភម្ខាង ៗ ទៅរួច ។ យើង

មិនដេញដោលឲ្យវែងឆ្ងាយទៅទៀតទេ ត្រង់ចំណុចយុត្តិធម៌

សាស្ត្រ នៃបញ្ហាលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនេះ ។ យើងបែរមក

មើលចំណុចនយោបាយវិញ ក៏គង់តែត្រឹមនាទីណា ដែល

យើងត្រូវចាំត្រូវដឹងប៉ុណ្ណោះដែរអំពីរឿងនេះ ។

លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យត្រូវស្ថិតនៅលើគោលការណ៍ណា

ខ្លះ ? យើងឃើញមានគោលការណ៍សំខាន់បី គឺសេរីភាព,

សមភាពនិងយុត្តិធម៌ ។ ប៉ុន្តែក្នុងរបបមូលធនយមច្នៃដែល

មកជាសំរាប់សក្តិភូមិចាស់ គោលការណ៍បីនេះមានន័យបាន

សេចក្តីថាដូចម្តេចខ្លះ ?

ក៏- សេរីភាព.- ដើមឡើយ សេរីភាព, សមភាពនិង

យុត្តិធម៌បានផ្តល់ឲ្យប្រជាជនគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ មានកសិករ

កម្មករជាដើម ដែលទើបតែនឹងបរិវេណច្បាប់ការដឹកជញ្ជូននៃ

ជនសក្តិភូមិអធិរាជ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ សេរីភាព

សមភាពនិងយុត្តិធម៌ សម្រាប់ប្រជាជនគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ មានតែ

ក្នុងក្បួនតម្រាបច្បាប់ តាមហេតុការណ៍ជាក់ស្តែងជនទុក្ខិតខ្សឹត

ខ្សោយ តុំអាចទទួលអំណោយផលនៃវត្តមានតម្លៃទាំងនេះ

ទេ ។ យ៉ាងណាមិញ គឺថាដូច្នោះ ៖ ឧបមាថាម្នាក់ៗ មាន

សេរីភាពក្នុងការនិយាយស្តី នឹងបោះពុម្ពផ្សាយនូវយោបល់ឬ

មតិរបស់ខ្លួន ។ ដើម្បីនឹងប្រតិបត្តិសេរីភាពនេះបាន សាមី
ខ្លួនត្រូវមានមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ ទាំងខាងសម្ភារៈទាំងខាង
ជំនះវិជ្ជា ។ ម្ល៉ោះហើយកសិករនឹងកម្មករ ដែលរស់នៅ
ក្រីក្រលំបាកល្ងង់ខ្លៅ តាំងតែពីក្រោមការជះជាន់នៃពួក
សក្តិកម្មមក ពុំអាចបំពេញបំណងខ្លួនបានឡើយ ។ ជន
ធនិកដែលមានមធ្យោបាយបរិបូណ៌ គ្រេកគ្រហាលនឹងហេតុ
ការណ៍ដែលមានដូចនេះណាស់ ។ គេខំរក្សាសភាពនេះ
ដោយប្រណែនទុកអត្ថប្រយោជន៍សម្រាប់តែជាន់ថ្នាក់គេ ។
គេជាអ្នកកាន់កាប់កិច្ចការរដ្ឋ គេគ្មានគិតការពង្រីកការសិក្សា
គេគ្មានយកចិត្តទុកដាក់ខំសម្រួលការសិក្សា ធ្វើយ៉ាងណាឲ្យ
ជនទុក្ខខ្សឹមខ្សោយ បានក្រេបរស់ជាតិនៃចំណេះវិជ្ជាទេ
គេទុកឲ្យល្ងង់ខ្លៅ ដើម្បីស្រួលផ្តល់បានថោក យកមកប្រើ
ប្រាសដូចសត្វធាតុកង្កែបនិសាល ទស្សនាហាក់ម្តងរបស់គេ ។
បើមានអនុគ្រោះឲ្យចេះនឹងបន្តិចបន្តួច ក៏គ្រាន់តែសំរាប់ឲ្យ
នឹងរកបុណ្យរកសក្តិជះជាន់គ្នាឯង បើប្រយោជន៍គេតែ

ប៉ុណ្ណោះ ។ ចំពោះសេវាការក្នុងការជំនឿ ក៏មិនខុសគ្នា

ប៉ុន្មានដែរ ។ អ្នកទុក្ខខ្សឹមខ្សោយគ្មានសេវាការក្នុងការ

ជំនឿទេ ឬក៏មានដែរតែសេវាការនោះត្រូវការវត្សិត ។ ការ

ជំនឿនៅសេវាការខាងជំនឿអាចធ្វើឲ្យបានដោយផ្លូវពីរ ៖

ផ្លូវសង្គមកិច្ចនឹងផ្លូវនយោបាយដោយកម្លាំង ។ តាមផ្លូវសង្គម

កិច្ចគេចាត់តាំងអង្គការសាកលដែលបានទទួលការទប់គុមសព្វ

បែបសព្វយ៉ាងពីបក្សពួកគេជាន់ថ្នាក់គេ ដើម្បីផ្សាយលទ្ធផល

ជំនឿគេគ្រប់សង្កត់លើលទ្ធផល លើជំនឿឯទៀតៗដែលផ្ទុយនឹង

ប្រយោជន៍គេ ។ ម៉្លោះហើយអ្នកដែលខ្វះមធ្យោបាយនឹង

ធ្វើដូចគេ ក៏បានឃើញលទ្ធផលនៃជំនឿខ្លួនស្ងួតទៅៗ រុញទៅៗ

រហូតដល់សាបសូន្យក៏មាន បើសិនណាជាលទ្ធផលនោះ ឬជំនឿ

នោះគ្មានអនាគតពោលគឺគ្មានឫសកែវ គ្មានមូលដ្ឋានវិទ្យា

សាស្ត្រ ។ ទទាហាល ដូចជាគ្រិស្តសាស្ត្រនឹងជំនឿ ឬ

សាស្ត្រតូចតាចឯទៀតៗ ។

តាមផ្លូវនយោបាយដោយកម្លាំង គ្រង់នេះរដ្ឋចូលមក

ក្នុងឆាកតែម្តង ។ ដូចជា នៅសហរដ្ឋអាមេរិក ប្រជាជនអាមេរិក
 កំរើតាំងគ្នាសេរីភាពនឹងជឿលទ្ធិកម្មយន្តិក ។ ជនណា
 ដែលរាជការ « ម៉ាកការទីស្ត » អាមេរិកកំរើតាំង សង្ស័យថាជា
 កម្មយន្តិកហើយ ជននោះត្រូវទទួលទណ្ឌកម្ម ។ នៅអឺរ៉ុប
 ដូចជា នៅប្រទេសអង់គ្លេស ឬប្រទេសបារាំងជាដើម គេ
 អនុញ្ញាតឲ្យមានគណៈបក្សកម្មយន្តិក ប៉ុន្តែរាជការរករឿង
 រកហេតុចោទប្រកាន់សព្វបែបសព្វយ៉ាងដើម្បីរាតត្បាតលទ្ធិកម្ម
 យន្តិក ។ អើ! សេរីភាពក្នុងការជំនឿនឹងសេរីភាពក្នុង
 ការនិយាយស្តីបោះពុម្ពផ្សាយជាសេរីភាពសំខាន់បំផុត ក្នុង
 របបប្រជាធិបតេយ្យ ហេតុដូច្នោះហើយបានជាហៅសេរីភាព
 ខាងលើនេះថា « សេរីភាពប្រជាធិបតេយ្យ » ។

ដូច្នោះបើប្រសិនណាខ្លះសេរីភាពខាងជំនឿ ឬសេរីភាព
 ខាងបោះពុម្ពផ្សាយគេមិនអាចសន្មតថាមានលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ
 បានជាដាច់ខាត ។ ព្រោះហេតុនេះហើយទើបប្រជាជនត្រូវ
 ដឹកលំទុកជាភរណីយកិច្ចប្រសើរជាងទៅទៀត ត្រូវដឹកលំទុក

ជា កាតព្វកិច្ច ផ្ទាល់ ខ្លួន នៅ កិច្ចការ ការ យ៉ាង ម៉្លឹង ម៉ាត់ នៃ សេរី
 ភាព ទាំង ពីរ ខាង លើ នេះ (សេរី ភាព ខាង ជំនឿ នឹង សេរី ភាព
 ខាង និយាយ ស្តី បោះ ពុម្ព ជ្រាយ) បើ ប្រជាជន នោះ ស្រឡាញ់ ចង់
 បាន លទ្ធិ ប្រជាធិបតេយ្យ ពិត ៗ ។

ដរាប ណា មាន ការ បំពាន រំលោភ លើ សេរី ភាព ប្រជាធិបតេយ្យ
 ដរាប នោះ ត្រូវ តែ មាន ការ តស៊ូ តវ៉ា ប្រឆាំង ទល់ មក វិញ ។

១. សមភាព : លក្ខណៈ ចាំ កនៃ លទ្ធិ ប្រជាធិបតេយ្យ
 មួយ ទៀត គឺ សមភាព ។ ចំពោះ សមភាព នេះ ប្រជាជន ត្រូវ
 យល់ ដូច ម្តេច ខ្លះ ? គំនិត មួយ ដំបូង គឺ សមភាព រវាង ភេទ ទាំង
 ពីរ ៖ សមភាព រវាង ភេទ បុរស និង ភេទ ស្ត្រី ។ បាន សេចក្តី ថា :
 បើ បុរស មាន សិទ្ធិ នឹង ធ្វើ អ្វី បាន ត្រូវ តែ បើ កសិទ្ធិ ឲ្យ ស្ត្រី ធ្វើ ដូច
 គ្នា បាន ដែរ ។ ឧទាហរណ៍ ៖ ស្ត្រី ត្រូវ មាន សិទ្ធិ ដូច បុរស និង កាន់
 តំណែង ~~សាស្ត្រ~~ រាជ ការ តាំង ពី និយោជិត ធម្មការ ហូត ដល់ រដ្ឋមន្ត្រី
 ស្ត្រី មាន សិទ្ធិ បោះ ឆ្នោត ជ្រើស តាំង រណា ឯក ស្រ្តី ឬ ឈរ រណោះ
 ជា បេក្ខ ជន តំណាង ក្រសួង ដូច បុរស ។ ល ។ សព្វ ថ្ងៃ នេះ នៅ

គ្រប់ការប្រទេសនានាគមន៍ជំទាស់នឹងសមភាព រវាងភេទ

ទៀតទេ ។ ប៉ុន្តែនៅមានសមភាពរវាងមនុស្សលោកមួយ

យ៉ាងទៀត ដែលនៅមានអ្នកទ្រឹស្តីក៏ប្រទេសខ្លះមិនទាន់

ព្រមទទួលស្គាល់នៅឡើយ គឺសមភាពរវាងសាសន៍ ។ គេ

នៅប្រកាន់ថាសាសន៍នេះជាសាសន៍ខ្ពង់ខ្ពស់ សាសន៍

នោះជាសាសន៍ថោកទាប ដូចជាថាសាសន៍ស្បែកសជា

សាសន៍ថ្មថ្ម ចុះបន្ទាប់មកមានសាសន៍ស្បែកលឿង ប្រស្រ

ទាប់ក្រោមបង្អស់មានសាសន៍កំសត់ស្បែកខ្មៅ ដែលគេទុក

ជាសាសន៍ខ្ពង់ខ្ពស់គេ ។

យើងគ្មានបំណងនឹងពិនិត្យទ្រឹស្តីសាសន៍និយមទេ វាទូ

លាយហួសគ្រប់ខណ្ឌនៃឯកសារយើង ។ យើងគ្រាន់តែសូម

ព្រឹត្តិការណ៍: សាសន៍និយមគឺជាលទ្ធផលយ៉ាងណា បើដូច្នោះដើម្បីនឹង

យល់លទ្ធផលសាសន៍និយមនេះ យើងត្រូវពិនិត្យវាក៏ដូចនឹងនៃ

សេដ្ឋកិច្ច ឬសក្តានុពលវារ្យក៏ដូចជាតំណែងកិច្ចផលិតកម្ម ។

ឥឡូវនេះយើងត្រូវប្រាប់មកមើលសមភាពវិញ ។ យើងដឹង

បានថាសមភាពដែលគ្រូមានដំបូងបង្អស់ក្នុងប្រជាជាតិមួយៗ

គឺសមភាពរវាងភេទប្រុសនិងភេទស្រី ។ រួចទើបមានសំនូរ

មួយចាទៀត៖ សមភាពគ្រូមានក្នុងនាទីណាខ្លះ ហើយក្នុង

នាទីមួយៗសមភាពស្ថិតនៅលើអ្វី? យើងឃើញមាននាទីពីរ

នយោបាយនិងសង្គមកិច្ច ។ តាមនយោបាយបាយសមភាព

ស្ថិតនៅលើសិទ្ធិនៃមនុស្ស ។ ក្នុងរបបប្រជាប្រិយដែល

យើងកំពុងតែនិពន្ធនេះ យើងឃើញមានសិទ្ធិសំខាន់ៗបី ៖

១- សិទ្ធិនៃពលរដ្ឋម្នាក់ៗ ដើម្បីកាន់តំណែងរាជការសា

ធារណៈ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យគ្មានផ្នែកលើអ្វីក្រៅពីតំរូវការជា

នឹងសមត្ថភាព នៃសាមីខ្លួនទេ ក្នុងការរើសយកអ្នកកាន់

តំណែងរាជការ ។ ការប្រកាន់ប្រុសឬស្រី ការរយោគយល់

មុខឬមិត្តភក្តិ ការប្រកាន់បក្សពួកទើបប្រគល់តំណែងរាជការ

ឲ្យមិនស្របនឹងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដល់តិចណាសោះ ។ មិន

តែប៉ុណ្ណោះ ការរើសអើងដូច្នោះ នាំតែបែកប្រជាជាតិជា

បក្សពួកជាមិត្តជាសត្រូវ ដែលជាហេតុនាំឲ្យអន្តរាយបំផុត

ដល់សាមគ្គីជាតិទាំងមូល ។ ហើយអ្នកដែលកាន់អាគប្បកិរិយាដូច្នោះ តែងតែសង្ឃឹមលើកម្លាំងរាតត្បាត ដោយទាហាន បូលីស គុកប្រាក់ ដើម្បីនឹងពង្រីកដំហែងនៃ ។ អំពើនេះផ្ទុយស្រឡះនឹងលទ្ធិបដិបត្តេយ្យ ។

២ - សិទ្ធិនៃពលរដ្ឋដើម្បីមានការងារធ្វើពលរដ្ឋម្នាក់ ។

ត្រូវមានសិទ្ធិសេរីតា ដើម្បីមានការងារធ្វើសមតាមតម្រូវវិជ្ជាតាមសមត្ថភាព ។ រាជការត្រូវតែទំនុកបំរុងពលរដ្ឋទាំងអស់តាមប្រកាន់ថាអ្នកនេះជាកូនចៅឯកទុត្តមនេះ ឬលោកនេះ ទើបជួយទប់តម ចំណែកកូនចៅអ្នកកម្មករឬកសិករមិនអំពើទេឡើយ ។ បើទំនុកបំរុងដោយរើសមុខដូច្នោះ សន្មតបានថាគ្មានលទ្ធិបដិបត្តេយ្យឡើយ ។

៣ - សិទ្ធិនៃពលរដ្ឋដើម្បីប្រាស្រ័យចូលក្នុងកិច្ចការ

ប្រយោជន៍រួមទៅកិច្ចការដែលរាជការសាធារណៈ ធ្វើទាំងអម្បាលម៉ាណា ប្រជាជនទាំងមូលទទួលបានអំណោយផលទោះលក្ខណ៍ក្រីក្រ ។ ហេតុដូច្នោះ លទ្ធិបដិបត្តេយ្យ

តម្រូវឲ្យពលរដ្ឋម្នាក់ៗ មានសិទ្ធិសេរីតាក់តែងការគិតគូរដល់
 ប្រយោជន៍រួម ។ កម្មករ កសិករ ឬអ្នកបង់ពន្ធម្នាក់ណាទៀត
 ត្រូវមានសិទ្ធិនេះសេរីនឹងឯកទត្តមៈ ដូចម្តេច ឬដំណាងពន្ធដែរ
 យើងលើកយកទៅហាណាជាប្រើមួយមកបញ្ជាក់រឿងនេះ ។
 ដូចជាបញ្ហា ជំនួយយោធាអាមេរិកាំង ដែលកំពុងតែធ្វើឲ្យ
 ប្រជាជនយើង ព្រួយបារម្ភគ្រប់គ្នាចំពោះអនាគតនៃប្រទេស
 យើង ។ ជំនួយយោធាអាមេរិកាំងនេះ នឹងផ្តល់អំណោយ
 ដល់ ទោះលក្ខី អាគ្រកក្តី ទៅដល់ប្រជាជាតិខ្មែរទាំងមូល
 មិនថាជាន់ថ្នាក់សង្គមណាទេ ។ ដូច្នោះ ជំនួយយោធា
 អាមេរិកាំងជាបញ្ហាដែលមានប្រយោជន៍រួមទូទៅ ហើយក៏ព្រោះ
 ហេតុនេះហើយ ពលរដ្ឋខ្មែរគ្រប់រូបត្រូវមានសិទ្ធិនឹងបញ្ហាញ
 មតិខ្លួនអំពីរឿងនេះ ដើម្បីឲ្យអ្នកទទួលខុសត្រូវ មានរដ្ឋ-
 សភាក្រុមប្រឹក្សាព្រះរាជអាណាចក្រ នឹងគណៈរដ្ឋមន្ត្រីសំរេច
 ឲ្យបានប្រកបតាមឆន្ទៈនៃភាគច្រើន ។ តាមរបបប្រជាធិប-
 តេយ្យ ពលរដ្ឋម្នាក់ៗ មានមធ្យោបាយច្រើនយ៉ាង ដើម្បី

សង្កេតនៅមតិខ្លួន ៖ អត្ថបទចុះដ្យាយតាមទំព័រការសែត សំបុត្រ
បូព៌ាភ្នំធំចំពោះទៅរដ្ឋសភាជាតិ បុគ្គលៈរដ្ឋមន្ត្រីជំនុំមេទ័ន
បូព៌ាកាក្យដ្ឋយយោបល់គា ។ល។ *

ចុះតាមន័យសង្កមកិច្ចយើងត្រូវយល់សមភាពដូច

មេច? ក្នុងរបបប្រជាធិបតេយ្យ? យើងឃើញមានពីរនាទី៖

១ - សមភាពក្នុងឋានៈជាពលរដ្ឋ បុគ្គលខ្មែរម្នាក់ ៗ

ទោះបីសេក្តីស្រីក៏ជាពលរដ្ឋខ្មែរម្នាក់ ៗ ហេតុដូច្នោះខ្មែរត្រូវ

មានការគោរពគ្នាទៅវិញទៅមកមិនប្រកាន់ឋានៈនៃស្ថានភាព

សង្កម ជរាបណាតែយើងរស់នៅដោយសុតត្រង់ មិនប្រកប

របររកទទួលបានដោយទុច្ចរិតឬអមនុស្សធម៌ ។ អ្នករាជការ

នាម៉ឺនមន្ត្រីតូចធំត្រូវគោរពរាប់រកប្រជានុរាស្ត្រ ក៏ដូចជាជួយ

ទៅវិញ ប្រជានុរាស្ត្រត្រូវស្រឡាញ់គោរពអ្នករាជការទាំង

ឡាយ ព្រោះថាសាមគ្គីភាព នឹងកិច្ចបដិសណ្ឋារៈទៅវិញ

ទៅមកនាំឲ្យមានសហប្រតិបត្តិការប្រសើរណាស់ ក្នុងការ

កសាងប្រទេស ឲ្យបានចំរើនចំរើនរឿងទៅអនាគតកាល

ឲ្យទាន់សម័យនៃប្រទេសមានអារ្យធម៌ខ្ពង់ខ្ពស់ ។ នេះហើយ
 គឺជាដើមគំនិតដ៏បូងនៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យចំពោះរឿងនេះ ។
 ក៏ប៉ុន្តែរបបមូលធនិយម ដែលផ្អែកលើកិច្ចអាជីវកម្មនៃមនុស្ស
 ធ្វើដោយមនុស្ស មិនអាចឲ្យសម្រេចគោលការណ៍ល្អប្រពៃ
 នេះបានទេ ។ ការទាក់ទងរវាងមនុស្សក្នុងកិច្ចផលិតកម្ម
 មូលធនិយមនាំឲ្យមនុស្សមិនទុកចិត្តមនុស្ស នាំឲ្យមនុស្សខ្ជាប់
 មនុស្ស នាំឲ្យមនុស្សមើលងាយមើលថោកមនុស្ស ។ ស្រួល
 ងាយយល់ណាស់អ្នកសួរទស្សនាហិករមេទុនម្នាក់លរមើល គេ
 មុខជានឹងឆ្លើយតបមកអ្នកវិញថា : កម្មករជាប្រាសាទខ្ញុំ វាស
 ដោយសារខ្ញុំ ខ្ញុំចង់ដេញវាចោលក្នុងពេលណាក៏បាន ។ អ្នក
 ចង់ឲ្យខ្ញុំលើកសួយវាស្មើមុខនឹងខ្ញុំឯណាបាន, ម្តេចបាន ?

ហេតុដែលមានមនុស្សមួយក្រុម មានជាច្រើននៅ
 ប្រដាប់ប្រដារសម្រាប់បង្កើតផលទាំងអស់; មនុស្សមួយ
 ក្រុមទៀតព្រោះគោដិលានអ្នកមាន តែកម្លាំងកាយសម្រាប់បង្កើត
 ផលឲ្យគេ, ចិត្តមនុស្សខ្សោយមនុស្សនៅគំនិតមិនសមរម្យរក

គ្នាទៅវិញទៅមក។ ដើម្បីនឹងមើលឯងម្ចីសង្គមនេះពួកមេទុនដែល
 កាន់កាប់ការគ្រប់គ្រង ប្រទេសខ្មែរវិញ ឧសថមួយមុខដែល
 គេបំពោកពេញទាំងសាលាសិក្សាជាតិទាំងពីរកុមារចំនួន រហូត
 មហាវិទ្យាល័យតែឥតបានលទ្ធផលល្អសោះ ហើយព្រោះហេតុ
 អ្វី? ឧសថនោះគឺធម្មត្រ័ត្យប្តូរ ចរិយាសាស្ត្រប្តូរអ្វី? មួយពាន់
 មួយចំពូកទៀតបែបធុននេះ ។ គេមិនលាងគំនិតពីខួរក្បាល
 មនុស្សបានទេ បើគេមិនរំលើងបំបាត់ឬសកែវ សម្ភារៈនៃ
 គំនិតនោះ ការអប់រម្យតាមផ្លូវចិត្តនឹងបានទទួលផលល្អតែ
 កាលណាលក្ខខណ្ឌសង្គមមានអនុគ្រោះផង ។

២- សមភាពក្នុងកិច្ចផលិតកម្ម៖ សមភាពនេះបាន

ន័យថា : អ្នកណាបានបង្កើតផលប៉ុន្មានត្រូវទទួលផល
 ប៉ុណ្ណោះ ។ គោលការណ៍នេះសុចរិតណាស់, សម
 ហេតុសមផលណាស់, ជាមនុស្សធម៌ណាស់ ។ ធ្វើបាន
 ប៉ុន្មានត្រូវបានប៉ុណ្ណឹង ។ ប៉ុន្តែយើងសង្កេតមើលទៅក្នុង
 សង្គមមូលធនយើងឃើញដូច្នោះទេ ។ ពួកមេ

ទុនដែលមានសព្វមានគ្រប់ ប្រើមធ្យោបាយដង្ហែកញ៉ែស-

ឈាមនៃអ្នកកម្មករ ដើម្បីនឹងយកចំណេញកប់ក្បាល ។

គេឲ្យឈូឈាមទុកសម្រាប់ឲ្យតែអ្នកកម្មកររស់ទាំងគ្រួសារមាន-

កម្លាំងល្អមតែស្មុកស្មើទៅធ្វើការឲ្យមេទុនទៀតប៉ុណ្ណោះ ។

ដោយសារតែកម្មករវេទនាពេកបានជាគេឃើញនៅបណ្តា-

ប្រទេសមូលធនិយម កម្មករតស៊ូតវ៉ានឹងមេទុន ដើម្បីទាម

ទារបៀវត្សគ្រប់គ្រាន់នឹងរស់នៅជាមនុស្ស ។ ក្នុងការតស៊ូ

តវ៉ាទាមទាររស់នៅឲ្យបានសមរម្យកុំឲ្យខ្វះខាតក្រោយពេក

កម្មករតែងតែជួបប្រទះនឹងអំពើឃោរឃៅនៃពួកជិះជាន់សង្កត់-

សង្កិនតបមកវិញដោយកម្លាំងប្លូលីស្តទាហាន ។ កម្មករ-

ឃើញថានៅមុខការឃោរឃៅនៃពួកភតត្យាតដូច្នោះ, មាន

តែសាមគ្គីរវាងអ្នករងគ្រោះរងទុកវេទនាទាំងអស់គ្នាទេ ទើប

ប្រឡោះប្រទះប្រជុំគ្នាខ្លះតែឈ្នឹងមេទុន ។ សហជីពជាអង្គការ

មួយមានសារៈសំខាន់ណាស់សម្រាប់នាំកម្មករតយុទ្ធការពារ

សិទ្ធិរបស់ខ្លួន នឹងរស់នៅឲ្យបានសមល្អមនឹងកម្លាំងដែលខ្លួន

ចាយវាយដើម្បីបង្កើតផល ។

ដូចបានពណ៌នាពីខាងលើ សមភាពក្នុងថានៈ ជាពលរដ្ឋ

នឹងសមភាពក្នុងកិច្ចផលិតកម្ម មិនមែនពេញបរិបូរណ៍ទេក្នុង

របបមូលធននិយម ដោយមានការបំពាក់រំលោភពីអ្នកដទៃ

ទៅលើអ្នកណា បើមិនមែនអ្នកដែលគេត្រូវដោះដាននោះទេ! ជន

ចំពូកក្រោយនេះ ដើម្បីនឹងការពារសិទ្ធិរបស់ខ្លួនត្រូវសាមគ្គី

គ្នាមជា ប្រាប់បង្កើតសហជីពធ្វើបាតុកម្មក្នុងកម្មវិធីដើម ។

ហេតុដូច្នោះហើយបាននៅបណ្តាប្រទេស ប្រកាន់របបប្រជា

ធិបតេយ្យរដ្ឋសភាគេឃើញមានអង្គការប្រជាធិបតេយ្យផ្សេងៗ

សំរាប់ការពារប្រយោជន៍នៃអ្នកធ្វើការងារដូចជាសហជីព នឹង

សមាគមវិជ្ជាជីវៈ ឯទៀតៗជាដើម ។ អង្គការដែលបានពោល

មកនេះ មិនមែនកើតឡើងដោយចិត្តល្អសោះសរនៃពួកមេទុន

កាន់កាប់ការគ្រប់គ្រងប្រទេសនោះទេ គឺកើតមានឡើងដោយ

សារកម្លាំងតស៊ូតវ៉ានៃអ្នកធ្វើការងារដែលបង្ខំឲ្យមេទុនត្រូវទទួល

ស្គាល់សិទ្ធិនៃអ្នកត្រូវគេដោះដានឲ្យមានអង្គការសម្រាប់ការពារ

ប្រយោជន៍ពាក្យខ្លួន ។ នេះជាដំណើរសង្គមជាកំណែ
 បង្ហាញមេរៀនឲ្យកម្មករឃើញ ឃើញថាមានតែកម្លាំងខ្លួនទេ
 ដែលអាចរំដោះទុក្ខខ្លួនបាន ឯកម្លាំងនោះឯងទៀតគឺកម្លាំង
 តស៊ូជាសកម្ម មិនមែនកម្លាំងថ្មបញ្ចុះ យំស្រែកអង្វរករ
 សង្ឃឹមលើចិត្តសទ្ទាលនៃពួកមេទុនសោះឡើយ ម្យ៉ាងទៀត
 កម្លាំងកម្មករនឹងបានទៅជាកម្លាំងមានផល លុះណាតែកម្លាំង
 នេះនៅជិតជាប្រាប់មានអង្គការនាំមុខប្រដាប់ដែលមានទ្រឹស្តី
 ត្រឹមត្រូវជាមូលដ្ឋាននៃកិច្ចប្រតិបត្តិការ ពីព្រោះដំណើរសង្គម
 ដើរទៅតាមលំអាននៃច្បាប់ធម្មជាតិរបស់វាពុំអាចឃ្លាតបាន
 ឡើយ ។

គោលការណ៍ទី ៣ នៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ គឺយុត្តិធម៌ ។

ក - យុត្តិធម៌ គោលការណ៍យុត្តិធម៌នេះ គេប្រើន

តែពុំសូវនឹកនាដល់វាទេ ក្នុងគំនិតនៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ។

កាលណាគេនិយាយអំពីលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ គេសំដៅតែ

គ្រងសេរីភាពនិងសមភាពដែលយើងបានអធិប្បាយពីខាងលើ

រួមក្រហាយ ។ សេរីភាពនឹងសមភាពមិនទាន់គ្រប់លក្ខណ៍
 នៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យបានទេ ត្រូវមានវត្ថុធាតុយុត្តិធម៌ទៀត
 ទើបបានពេញលេញ ។ យើងនឹងពិនិត្យយុត្តិធម៌ក្នុងការនាំទឹក
 សង្គមកិច្ច និងច្បាប់ ។

១- ក្នុងនាទីសង្គមកិច្ច, យុត្តិធម៌ស្ថិតលើការដែល

សិទ្ធិត្រូវឱ្យ បានដល់ពលរដ្ឋទាំងអស់គ្នាជាដាច់ខាត ។

លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសំខាន់ៗ ដូចជាសិទ្ធិក្នុងការបោះ

ពាមផ្សាយ, ប្រជុំគ្នា ។ល។ មិនត្រូវគ្រាន់តែឱ្យមានកត់ចុះ

ក្នុងឯកសារសម្រាប់រដ្ឋប្រើណោះទេ អ្នកកាន់កាប់រដ្ឋ ត្រូវ

ចាត់វិធានការណ៍យ៉ាងណា ឱ្យទាល់តែសិទ្ធិទាំងនេះបាន

ទទួលការប្រតិបត្តិជារួម ដោយធ្វើអនុគ្រោះសព្វថ្ងៃ

សព្វយ៉ាង ។ ទទាហរណ៍ ៖ ដើម្បីនឹងបោះពុម្ពផ្សាយបាន

តម្រូវឱ្យបង្កសមាមិទ្ធិត្រូវមានតម្រូវវិជ្ជាជីវៈ ហោចណាស់ក៏គង់

ចេះអានចេះសរសេរដែរ ។ រដ្ឋាភិបាលត្រូវពង្រីកការសិក្សា

ជាតិឱ្យបានទូលំទូលាយ បង្កើតសាលារៀនឱ្យមានច្រើន

សម្បូរណ៍ ឲ្យអាហាររូបករណ៍ដល់សិស្សានុសិស្សគ្រប់ប្រភេទ
 សង្ឃបណ្ឌាលយ បោះពុម្ពសៀវភៅរៀនសូត្រឲ្យមានបរិបូរណ៍
 ។ ល ។ បើពុំដូច្នោះទេ ចំនួនអ្នករៀនសូត្របានតិចណាស់
 ហើយសិទ្ធិក្នុងការបោះពុម្ពផ្សាយក៏ពុំបានជ្រាបដល់ប្រជាជនទូ
 ទៅ នឹងសន្មតទុកថាមានយុត្តិធម៌ពុំបាន ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ
 អ្នកមានតំរូវហើយ ត្រូវមាននូវដៃនូវមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់
 នឹងប្រើប្រាស់តំរូវខ្លួនទៀត បើពុំទោះសោតមានតែអ្នកមាន
 ទ្រព្យមួយកាប់ប៉ុណ្ណោះឯង ដែលអាចប្រើតំរូវរបស់ខ្លួនបាន
 ការ ។ រដ្ឋាភិបាលត្រូវរកវិធានការណ៍យ៉ាងណាឲ្យបាន
 បំពេញលក្ខខណ្ឌនេះទៀត ទើបមានយុត្តិធម៌ដូចជាបង្កើតរោង
 ពុម្ពជាតិ នឹងអង្គការជាតិសម្រាប់ចែកចាយក្រដាស ទឹកខ្មៅ
 ឲ្យមានតម្លៃឲ្យល្មមនឹងសន្ទសថវិកាជនធម្មតា ។ ឧទាហរណ៍
 មួយទៀត ៖ ការប្រជុំគ្នានឹងធ្វើបានឡើងអាស្រ័យមានមធ្យោ
 បាយនឹងសម្ភារៈគ្រប់គ្រាន់ដែរ ដូចជាផ្សាយដំណឹងប្រជុំដល់
 សាធារណជន គ្រឹស្ថានសម្រាប់ប្រជុំ ។ ល ។ ដ៏ម្យ៉ាងនឹង

ផ្សាយដំណឹងនឹងជួលទឹកនៃប្រជុំគំនូរត្រូវការតា "ប្រាក់"
 ទាំងអស់ ។ ម៉្លោះហើយជនធម្មតាដែលគ្មានភ័យសន្តិសុខ
 កើតមកជាចៅតា "ប្រាក់" នោះពុំអាចនឹងប្រើសេវាភាព
 ប្រជាធិបតេយ្យនេះបានឡើយ ។ នេះសរឡៃយើងញាថាយុត្តិ
 ធម៌ក៏នាំទីស្តីមកមានតែទៅលើក្រុងសាស ឬនិយាយម្យ៉ាង
 ទៅវិញក៏ត្រូវណាស់ដែរ មានតែសំរាប់ចៅៗតា "ប្រាក់" ពោល
 គឺជន មួយកាប់រាប់នឹងម្រាមដៃបាន, ក្រេបធុរសនៃយុត្តិធម៌
 ចំណែកឯជនធម្មតារាប់លាននាក់ ត្រូវបានចោលក្រៅក្រប
 ខណ្ឌប្រើសិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ។

២- ក្នុងនាទីច្បាប់ តាមអត្ថន័យ ច្បាប់គឺជាសំនួននៃចន្លោះ
 របស់ប្រជាជាតិ ។ ក្នុងអត្ថន័យតូចមួយយើងនេះ យើងមិន
 ពិនិត្យបញ្ហាប្រជាជាតិ ឲ្យជ្រៅជ្រះទេ យើងគ្រាន់តែដំរាប់ថា
 ក្នុងសង្គមមានវណ្ណៈប្រជាជាតិគឺមិនមែនជាន់ថ្នាក់ទេ ពួកនោះ
 ឬបក្សណាទេ ។ ប្រជាជាតិគឺទាំងអស់ប្រជុំគ្នាឡើង ។
 ប្រកបទៅដោយយុត្តិធម៌ ច្បាប់ត្រូវធ្វើសម្រាប់ប្រយោជន៍នៃ

ភាគច្រើន ។ វិសេសវិសាលណាស់ បើសិនជាប្រយោជន៍
 នៃភាគនីមួយៗស្របនឹងប្រយោជន៍រួម, តែដោយអតមន្តល
 មិនមែនដូច្នោះឡើយ ។ ដូច្នោះហើយច្បាប់ត្រូវបំបែកប្រយោជន៍នៃ
 ភាគច្រើន ។ នេះគឺជាគំនិតដើមនៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ចំពោះ
 គោលការណ៍យុត្តិធម៌ ។ ប៉ុន្តែពួកមេទុនក្រោយដែលបានកាន់
 កាប់អំណាចសំបកាលណា ឈ្នួនឹងជើងចោលនៅគំនិតសុចរិត
 លុបវិសុទ្ធនេះ ។ ដោយដំណើរសេដ្ឋកិច្ច ពួកមេទុនប្រែក្លាយ
 ទៅជាសត្រូវនឹងសម្ពន្ធមិត្តព័ត៌មានវិញ កាលនៅក្រោមការ
 ជិះជាន់នៃពួកសក្តិកម្មទាំងអស់គ្នា រោលគំរាមករកសឹករ ។

ក្នុងលក្ខខណ្ឌសេដ្ឋកិច្ចមូលធននិយម កម្មករ កសិករប្រ-
 មូលបានជាភាគច្រើនចំណែកឯមេទុនជាភាគតិច ។ បើ
 អនុវត្តនគំនិតលុបវិសុទ្ធនេះ មេទុនអ្នកជិះជាន់គេលែងធ្វើជា
 ឈ្នួនទៀតបានហើយ ។ ហើយដើម្បីរក្សាសភាពខ្លួន
 ដញ្ចក់ណាមគេដោយសុខសាន្តភ័យធ្វើការខ្លួនឯងនោះ ពួក
 នេះប្រើកម្លាំងរដ្ឋដែលខ្លួនកាន់កាប់ គឺកម្លាំងទាហាន

ប្តូរសីល ។ ច្បាប់សម្រាប់រដ្ឋទាំងបីនានា គេអនុវត្តតែរវាងគ្នា

គេ ហើយគេបង្កើតច្បាប់ផ្សេងៗ ទៀតសម្រាប់បង្រួញ នឹង

ពតត្បាតសកម្មភាពតយទ្ធិនៃវណ្ណៈ កម្មករ កសិករ ។ អ្វីៗ

ដែលគេធ្វើបាន កម្មករ កសិករ ធ្វើមិនបាន ។ អ្វីៗដែលគេ

ធ្វើទៅត្រូវ កម្មករ កសិករធ្វើទៅខុស ។ ច្បាប់សន្តិមមូល-

ធននិយម គឺច្បាប់សម្រាប់ការពារទ្រព្យកម្មទុន ។

សេ វិ ក្តី ស ង្គ ដ្ឋា ន : ក្នុងសេចក្តីអធិប្បាយរបស់

យើងរៀន ។ ជាលំដាប់មក យើងបានបង្ហាញឲ្យឃើញថា :

របបគ្រប់គ្រង បួលទ្វិណាមួយត្រូវមានឡើងស្របនឹងទម្រង់

សេដ្ឋកិច្ច គ្រាន់តែហើយថាលទ្ធិកើតចេញមកពីផ្ទៃសេដ្ឋកិច្ច

ជានិច្ចកាល គឺពិតជាមិនមែនលទ្ធិបង្កើតសេដ្ឋកិច្ចសោះឡើយ ។

ឯដំណើរសេដ្ឋកិច្ចនោះទៀត ពួកមេទុនមិនអាចយាត់វាមិនឲ្យ

ឈានចំរើនឡើងលឿនទៅមុខបានទេ ពីព្រោះច្បាប់ទូទៅ

របស់មូលធននិយម គឺកម្រិតណាញឲ្យបានកាន់តែច្រើនឡើងៗ

ហើយដើម្បីឲ្យបានចំណេញកាន់តែច្រើនត្រូវតែបង្កើតផលឲ្យ

បានច្រើន ទាំងលក់ឲ្យនៅតែបានថ្លៃផង ដោយបន្ថយ
 ចំណាយឲ្យបានយ៉ាងតិចក្នុងកិច្ចផលិតកម្មដូចជា ប្រើកម្មករ
 ចំនួនតិចបូបព្រះហៀវត្រូវជាដើម ។ ដើម្បីនឹងសម្រេចបំណង
 ដ៏លោភនេះបាន មេទុននៃកម្មធ្យោបាយគ្រប់យ៉ាងដែល
 សំខាន់ៗ មានបី៖

- ១ - ធ្វើឲ្យមាស្តីនបង្កើតផលកាន់តែល្អពិសេសឡើង
- ២ - ប្រដេញប្រថែមមេទុនឯទៀតៗ ឲ្យរលំអស់ នៅ
 សល់តែមេទុនធំៗ ពីរ-បី ទើបងាយស្រួលស្រួលគ្នាដើម្បីដាក់កំណត់ថ្លៃទំនិញ,
- ៣ - រកផ្សារលក់ដូរនៅបណ្តាប្រទេសអាណានិគម ។
 ព្រោះហេតុដូច្នោះហើយបានជាមេទុនមិនអាចឃាត់ដំណើរសេដ្ឋកិច្ចកុំឲ្យលឿនទៅមុខបាន ។ ហើយដកបណ្តាតែសេដ្ឋកិច្ចបានចំរើនណាស់ទៅហើយ វាពុំអាចស្ថិតក្នុងក្របខណ្ឌចង្អៀតចង្អល់នៃលទ្ធិប្តូររបបចាស់បានឡើយ ការបង្កើតនីតិវិធីត្រូវតែមានធ្វើឡើង ដើម្បីចាត់ទម្លាក់លទ្ធិនឹងរបបចាស់

ចោលហើយទទួលលទ្ធិនឹងរបបថ្មីវិញ ដែលស្របនឹងគំរូ

សេដ្ឋកិច្ចថ្មី ។

លទ្ធិថ្មី របបថ្មី បំរើប្រយោជន៍នៃកម្លាំងបដិវត្តន៍ដែល

ទើបតែនឹងមានជ័យជំនះថ្មី ។ កងសង្គមសក្តិកម្ម កម្លាំង

បដិវត្តន៍គំរូណៈធនិករបប មន្ទីរវិណៈកម្មករ-កសិករ ។ កម្លាំង

បដិវត្តន៍នេះទាក់ចោលនៅរបបសក្តិកម្ម ដើម្បីអនុវត្តន៍របបប្រ-

ជាធិបតេយ្យអាស្រ័យសភាជាតិ រដ្ឋសភានឹងក្រុមប្រឹក្សាព្រះ

រាជ អាណាចក្រ ។ ប៉ុន្តែក្រោយមកពួកធនិកវប្រក្សាយជាមេទុន

ពួកមេទុនមិនអាចហានហិហា អនុវត្តន៍លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ

ចំពោះកម្មករ កសិករឡើយ ។ ពីព្រោះឥឡូវនេះប្រយោជន៍

មេទុនជួយស្រឡះពីប្រយោជន៍នៃកម្មករ កសិករ ។ ម៉្លោះ

ហើយគេអនុវត្តន៍លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យតែរវាងពួកគេគ្នាគម្បយ

កាប់ ចំណែកឯកម្មករ កសិករ រាប់លាននាក់ ស្គាល់លទ្ធិ-

ប្រជាធិបតេយ្យតែនៅលើក្រុងសង្កាសារ ដូចជាយើងបាន

វែកញែកពីខាងលើស្រាប់ ។ ព្រោះហេតុនេះបានជាគេហៅ

លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងរបបមូលធននិយមថា: « លទ្ធិប្រជា-
ធិបតេយ្យសភានិយម ឬលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យធនិក » បាន
សេចក្តីថា លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសម្រាប់ពួកធនិកមួយក្តាប់ ។
រដ្ឋសភា នឹងក្រុមប្រឹក្សាប្រោះពាជ អាណាចក្រ បែរទៅជាគំរូតែ
បំប្រែយោជន៍ធនិក ដោយពួកនេះជាអ្នកមានកម្លាំង
អំណាចគ្រប់គ្រង បានរកមធ្យោបាយបញ្ជូនដំណាងពួក
ខ្លួនពេញសភាទាំងពីរ ។ គេឃើញអ្នកអំណាងពស្រុបបំប្រែ
ប្រយោជន៍ធនិក ប្រើគ្រប់កលទុបាយ ដើម្បីនឹងដាក់កម្មករ
កសិករ ។ មួយពួកតាំងខ្លួនជាអ្នករាតត្បាតចំហរមុខ មួយ
ពួកទៀតលាក់មុខ អាជ្ញាធរក្រុមប្រឹក្សាប្រោះពាជរបស់ខ្លួនធ្វើពួក ជាអ្នកខ្វះ
ខ្វែងរកផលប្រយោជន៍ឲ្យដល់ កម្មករ កសិករ ដើម្បីនឹងបោក
បញ្ឆោតពួកនេះឲ្យជឿតាម ឯការពិតនាំឲ្យកម្មករ កសិករ
រីកលំអៀងរកផលប្រមូលខ្លួនឲ្យរួចពីក្រញាំដៃកធនិកមិនឃើញ ។
អ្នកបំប្រែកម្មករ កសិករ ក្លែងក្លាយបន្ទុះនេះ ដើម្បីនឹងសម្រេច
នយោបាយលាក់ពុតរបស់ខ្លួនបាន ក៏ប្រើកម្លាំងទឹកប្រាក់

ទិញកម្មករ កសិករ មួយស្រទាប់លើបង្អួចនៃតមារយាទត្ថក
 នេះ ដែលស្រវឹងនឹងប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ឲ្យដូចយំណា នាំ
 បញ្ចុះបញ្ចូលបណ្តាកម្មករ កសិករ ដែលលំបាកវេទនា ឲ្យ
 សុខចិត្តគ្រាត្រូវបបព្ភករល្អយ ។

ប៉ុន្តែខាងយ៉ាងណាក៏ដោយ សេចក្តីសុចរិតសុចរិតគង់

តែនឹងបានលូតលេចឡើងឲ្យភ្នែកអ្នកផងបានឃើញច្បាស់ពី
 ខាង ។ អំពើទុច្ចរិតអយត្តិធម៌តែងតែចាញ់អំពើសុចរិតសប្បុ-
 រសធម៌ជានិច្ច ។

ហេតុដូច្នោះយើងត្រូវសង្ឃឹមលើជ័យជំនះនៃកម្មករ កសិ-
 ករ ព្រោះកម្មករ កសិករ គឺជាកម្លាំងពិតប្រាកដនៃប្រជា
 ជាតិ ហើយម្យ៉ាងទៀត កម្មករ កសិករ អនុវត្តន៍ទ្រឹស្តីវិទ្យា
 សាស្ត្រ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាសង្គម ។

ហេតុអ្វីបានជាយើងហាមឃាត់កម្មករ កសិករ គឺជាកម្លាំង
 ពិតប្រាកដនៃប្រជាជាតិ ? ព្រោះ កម្មករ កសិករ
 នេះហើយដែលជាអ្នកបង្កើតផល ។ គ្មានកម្មករ កសិករ

សេដ្ឋកិច្ចមិនអាចមានដំណើរបានឡើយ ។

កសិករជាអ្នកបង្កើតផលដំណាំដាំដុះសព្វសារពើ មិនមែន

អ្នកឯណាទៀតក្រៅអំពីជនជំពូកនេះទេ ដែលគាត់សុំឲ្យករ

ស្រែជាចំការ ។ កម្មករជាអ្នកបង្កើតផលកងពេញចំក្រនឹង

កម្មនិសាលគ្រប់យ៉ាង គ្មានជនជំពូកនេះ របស់ប្រើប្រាស់

នឹងគ្រឿងបរិភោគឧបាភោគមិនអាចនឹងធ្វើកើតបានឡើយ ។

នេះគឺការពិតប្រាកដក្នុងនាទីសេដ្ឋកិច្ច ។ បែរទៅក្នុងនាទីកម្លាំង

យោធាវិញក៏ដូច្នោះដែរ ៖

មានតែកូនកសិករនឹងកម្មករទេ ដែលជាអ្នកកាន់កាំ-

ភ្លើង កកើតជាកងទ័ពរក្សាការពារមាតុភូមិ ។ ឃើញថាកម្លាំង

ពិតប្រាកដនៃប្រជាជាតិស្ថិតលើកម្មករ-កសិករ ។ ការណ៍នេះ

ជាការពិតប្រាកដមានហើយ ប៉ុន្តែក្នុងរបបមូលធននិយម

ពួកមេទុនជាអ្នកទាញខ្សែបង្ហូរ ។ ដើម្បីកុំឲ្យពួកគេនេះ

ញាក់បានតាមចិត្តត្រូវតែយើងកម្មករ-កសិករដឹងខ្លួនផង ។

លក្ខខណ្ឌមួយទៀត ត្រូវតែកម្មករកសិករជឿនៅលើកម្លាំង

ខនឯងផង ហើយត្រូវដាក់ច្បាស់ក្នុងចិត្តថាមានតែខនទេដែល

អាចលោះទុកខនបាន គ្មានជនណាមកជួយខន ឲ្យបាន

សម្រេចទីបំផុតបានឡើយ ។ ការដឹងខនភ្នាក់សតិសម្ប-

ជញ្ជៈនៃកម្មករ-កសិករនេះ មិនមែនមានឡើងដោយឯងៗទេ

ត្រូវមានការអបរម្យជានិរន្តរ ហើយមានកាតិសោធន៍ដាក់ស្នែង

ខនឯងទៀតផង ។ ត្រង់នេះហើយបានជាទ្រឹស្តីបដិវត្តន៍

នឹងការរៀនសូត្រប្រវត្តិសាស្ត្រ នៃប្រទេសជនៃ ត្រូវតែ

មានជាការចាំបាច់ណាស់ ដើម្បីកុំឲ្យកម្មករ កសិករ រក

រាយគ្មានសតិអារម្មណ៍នឹងខនដាក់ច្បាស់ប្រាកដ ។ ការប្រតិ

បត្តិអត់ទ្រឹស្តីសន្មតថាដូចខ្នាក់ ឯទ្រឹស្តីអត់ការប្រតិបត្តិ ទុក

ដូចជាចង្កូតទេ គ្មានគួរទេ ។ បានសេចក្តីថា: មួយ

អត់មួយប្រើការមិនបានផល ។ ទ្រឹស្តីត្រូវមានការប្រតិបត្តិមក

បំពេញការប្រតិបត្តិត្រូវបានពន្លឺបំភ្លឺដោយទ្រឹស្តី ។

កម្មករ កសិករ គឺជាកម្លាំងជាតិ ប៉ុន្តែបើនៅពត់រាយ

មួយទីទ្រឹស្តីមួយ កម្លាំងនោះមិនខ្លាំងបានទេ ប្រៀបដូចជា

ចង្អុលសម្បយ ៗ ត្រូវតែកាត់បំបាក់បានស្រួលណាស់ ។ បើចង់
 កុំឲ្យកាត់បំបាក់ត្រូវចង់ផ្គត់ផ្គង់ជាប្រចាំឡើង ។ កម្មករ កសិករ
 ចង់ផ្គត់ផ្គង់បាន? បានឬធ្វើជាចំណង? ចំណងនេះគឺអង្គ-
 ការចាត់តាំងដូចជាសហជីព, សហករណ៍, សមាគមផ្សេងៗ
 ជាដើម ។

ហេតុដូច្នោះ កម្មករ កសិករ បើចង់មប្រះខ្លួនឲ្យរួចពីការ
 ជំនះជាន់នៃមូលធននិយម ត្រូវតែប្រមូលផ្គត់ផ្គង់អង្គការ
 ចាត់តាំងណាមួយ ដែលមានទីដៅដើម្បីប្រយោជន៍ប្រជាជន
 ពិត ។ ហើយមានទ្រឹស្តីស្របតាមវិទ្យាសាស្ត្រជាមូលដ្ឋាន
 ដើម្បីប្រតិបត្តិការ ។ អង្គការចាត់តាំងដែលបំរើប្រយោជន៍
 ប្រជាជនពិត ។ ត្រូវតែអង្គការចាត់ ហើយមានកម្មវិធីច្បាស់
 លាស់ ។ អង្គការនេះ ត្រូវនៅតែទាញមុខមហាជន
 ជានិច្ច ដើម្បីនឹងជួយតម្រូវប្រុងប្រយ័ត្នប្រជាជនមហាជន ។ វាត្រូវ
 នៅជិតស្និទ្ធនឹងប្រជាជន, ស្គាល់ចំណងប្រជាជន, ហើយនាំ
 ឲ្យតស៊ូតវី តែត្រឹមកំរិតណា ដែលស្ថានភាពណា ក្នុងប្រទេស

នឹងក្រៅប្រទេស មានអនុគ្រោះឲ្យ ។

មួយយ៉ាងទៀត ហើយជា « ខ » សំខាន់ផង, វាត្រូវ
យល់ថាវាធ្វើការជាមួយប្រជាជន ហើយដើម្បីប្រជាជន ។

វាមិនត្រូវដើរល្បឿនហួសប្រជាជន ហើយវាក៏មិនត្រូវនៅពី

ក្រោយប្រជាជនដែរ ។ វាត្រូវទៅមួយជំហានពីខាងមុខប្រជា

ជន ល្បឿនឆ្ងាយពេកប្រជាជនតាមមិនទាន់ ។ បើបែរជានៅ

ខាងក្រោយនោះ មិនអាចនឹងដឹកនាំប្រជាជនបានជាដាច់ខាត។

វាត្រូវយល់ស្ថានការណ៍ក្នុងប្រទេសនឹងសាកលលោក ហើយ

ត្រូវស្គាល់កម្លាំងសតិអារម្មណ៍ ភ្នាក់ងារប្រជាជនដើម្បីនឹង

ប្តឹងហេតុទាំងពីរនេះឲ្យស្របគ្នា កុំឲ្យមានការអន្តរាយ ឥត

ប្រយោជន៍ដល់ប្រជាជន ។

រួមសេចក្តីមក កម្មករ កសិករ ជាកម្លាំងនៃប្រជាជាតិ

ពិតប្រាកដ ប៉ុន្តែកម្លាំងនេះនឹងសម្រេចការបានផលល្អ លុះ

ត្រាណាតែមានការអបរម្យ ដឹកនាំស្របតាមកាលៈទេសៈ

ស្របតាមដំណើរសន្តិមដែលការបង្កើតផល សេដ្ឋកិច្ចសម្រាប់
រស់នៅជាមាស្តីនដម្រញ ។

(ចប់)

X

X X

រោងព័ត៌មានយុវជនកម្ពុជា
1 ៦ 1 ៤

មណ្ឌល
ព័ត៌
០
25 25
2